

A photograph of a classroom setting. In the foreground, a young woman with blonde hair and blue eyes, wearing a grey and white patterned sweater, is sitting at a desk with a laptop. She is looking towards the camera with a slight smile. To her right, a young man is seen from the back, wearing a blue t-shirt and a black baseball cap with 'RUN DMIC' written on it. In the background, other students are visible, some working on laptops. The overall atmosphere is that of a modern educational environment.

Søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne

En kortlægning af udviklingen fra 2009 til 2017

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

FORORD

Søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne

I denne rapport præsenterer Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) udviklingen i søgemønstre, uddannelsesudbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne i Danmark i perioden efter opgave- og strukturen reformen.

Rapporten giver et samlet overblik over udviklingen på de forskellige ungdomsuddannelser og de geografiske forskelle i udviklingstendenserne. Rapporten tilbyder dermed et vidensgrundlag, som jeg håber kan være et udgangspunkt for fremtidige drøftelser af søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne.

Ungdomsuddannelsesområdet er i høj grad præget af forandringer. Aktuelt implementeres reformen af de gymnasiale ungdomsuddannelser med de skærpede adgangskrav til gymnasiet. Derudover barsler regeringen med ændringer i reglerne om elevfordelingen til de gymnasiale uddannelser samt med initiativer, der skal sikre, at flere unge søger en erhvervsuddannelse efter grundskolen. Kortlægningen kan på den baggrund også betragtes som en baseline for udviklingen fremover, som det vil være relevant at følge i de kommende år.

Mikkel Haarder
Direktør for EVA

INDHOLD

Søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne

1	Resumé	5
2	Indledning	9
3	Søgning til ungdomsuddannelserne	20
3.1	Søgning til ungdomsuddannelserne	20
3.2	Udvikling i søgemønstret fra 2009 til 2017	25
4	Udbudssteder	28
4.1	Udvikling med hensyn til udbudssteder	29
4.2	Geografiske forskelle med hensyn til udviklingen i antallet af udbudssteder	31
5	Elevgrundlag	40
5.1	Elever fra uddannelsesfremmede hjem	41
5.2	Elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen	44
5.3	Elever med ikke-vestlig baggrund	47
	Appendiks A – Design og metode	54

1 Resumé

Denne rapport kortlægger udviklingen med hensyn til søgemønstre, uddannelsesudbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne i Danmark i perioden 2009 til 2017. Udviklingen beskrives både på landsplan og for forskellige regionale områder i Danmark.

Rapporten er den første af to publikationer, hvor Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) på forskellig vis undersøger elevstrømme til ungdomsuddannelserne. I denne rapport anlægger vi et bredt fokus på udviklingen med hensyn til de forskellige ungdomsuddannelses typer, mens vi i en kommende rapport fokuserer specifikt på elevfordelingen på institutionsniveau på de almene gymnasier og HF.

Formålet med denne rapport er at skabe et samlet overblik over udviklingen på de forskellige ungdomsuddannelser samt at afdække eventuelle geografiske forskelle i de identificerede udviklingstendenser. En sådan kortlægning kan bidrage til at synliggøre, hvilke konkrete udfordringer der er på de forskellige ungdomsuddannelser landet over, og til at identificere, om udviklingen i nogle områder skiller sig ud. Dermed får vi et samlet vidensgrundlag, som fremadrettede drøftelser med hensyn til søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne i Danmark kan tage afsæt i. Rapporten er således målrettet politikere og beslutningstagere på ministerielt niveau og i regionerne.

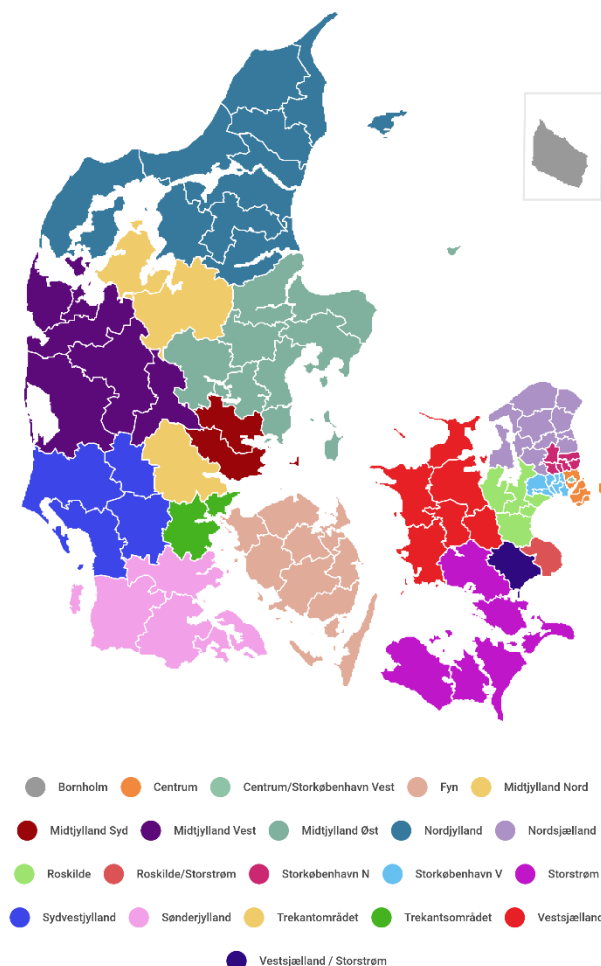
Undersøgelsen fokuserer på søgning til og udbud af EUD (kun grundforløb), EUX, HF, STX, HHX og HTX. EUX er en erhvervsuddannelse med fag på gymnasialt niveau, som for alvor blev udbredt med reformen af erhvervsuddannelserne i 2015.¹ I det følgende betegner forkortelsen EUD en ordinær erhvervsuddannelse.

Som grundlag for den geografiske analyse anvendes såkaldte fordelingsområder, som er regionalt forankrede områder. Inden for disse områder fordeles elever mellem STX- og HF-institutioner ud fra fastsatte fordelingsregler. Der er i alt 16 fordelingsområder i Danmark, og de er illustreret i figur 1.1.

1 Særskilt registrering af EUX i Fælles Tilmelding til Ungdomsuddannelser (FTU) findes først fra 2015.

FIGUR 1.1

Fordelingsområder

Resultater

Faldet i søgningen til erhvervsuddannelserne er bremset

Den samlede andel af unge, der søger en ungdomsuddannelse inden for to år efter, at de har forladt grundskolen, har været stabil i perioden fra 2009 til 2017. Men søgemønstret til de forskellige ungdomsuddannelser har ændret sig betydeligt. Søgningen til EUD er faldet på landsplan – særligt fra 2009 til 2013 – fra 27 % til 20 %. Omvendt har søgningen til STX været stigende frem til 2013 – fra 46 % til 52 % – hvorefter søgningen igen er faldet lidt til 50 % i 2017.

Betragtes EUD og EUX samlet, har søgningen til erhvervsuddannelserne været stabil siden 2013. EUX blev introduceret i 2010 og blev for alvor udbredt med erhvervsuddannelsesreformen i 2015, og søgningen til EUX tegner sig for 6 % af ansøgerne i 2017.

Store geografiske forskelle i de unges søgemønstre

Der er store geografiske forskelle i de unges søgemønstre. Områderne Vestsjælland og Nordjylland har den største andel af unge, der ikke har søgt en ungdomsuddannelse to år efter endt grundskole (11 %), mens Bornholm og Storkøbenhavn N har de mindste andele (5-6 %).

Derudover er der en betydelig forskel med hensyn til andelen af unge, der søger henholdsvis EUD/EUX og STX, i de forskellige områder.

I 2017 var søgningen til erhvervsuddannelserne størst på Bornholm, hvor 31 % af førsteprioritetsansøgningerne indeholdt et ønske om EUD/EUX, efterfulgt af områderne Sønderjylland, Sydvestjylland, Midtjylland Syd, Vestsjælland og Storstrøm, hvor den tilsvarende andel var 25 %. Omvendt har Københavnsområdet en meget lille søgning til EUD/EUX, helt ned til 9 % i Storkøbenhavn N.

Søgningen til STX tegner det modsatte billede. Her er søgningen klart størst i områderne omkring København, hvor eksempelvis 70 % af førsteprioritetsansøgningerne i Storkøbenhavn N i 2017 indeholdt et ønske om STX. I fordelingsområderne Sydvestjylland og Midtjylland Vest gælder det for ca. 40 % af ansøgningerne.

Der er således en klar tendens til, at søgningen til EUD/EUX er størst i de mere landlige fordelingsområder, mens søgningen til STX er størst omkring de større byer – København, Odense og Aarhus. Tendensen ser ud til at afspejle bopælsmønstre blandt forældre med forskellig uddannelsesbaggrund, herunder forældre med henholdsvis en erhvervsuddannelse og en videregående uddannelse. Det er også muligt, at tendensen afspejler forskelle i erhvervsstrukturen i de forskellige områder.

Nogle områder har oplevet et større fald i søgningen til EUD/EUX end andre

I de forskellige fordelingsområder ser man betydelige forskelle i udviklingen med hensyn til søgning til EUD/EUX. Faldet har været størst i fordelingsområderne Fyn og Trekantområdet samt i Midtjylland Vest og Nordjylland, som var blandt de områder, der i 2009 havde den største søgning til erhvervsuddannelserne.

Samme antal uddannelsessteder i 2017 som i 2009

Uddannelsesdækningen i form af antallet af fysiske uddannelsessteder, hvor en elev kan påbegynde EUD, AUX, HF, STX, HHX eller HTX, er i 2017 i det store og hele på samme niveau som i 2009.²

Samlet set er antallet af udbudssteder blevet en anelse større i perioden fra 2009 til 2017. Det gør sig gældende for stort set alle typer af ungdomsuddannelser i de fleste af landets fordelingsområder, dog særligt omkring de store byer. Undtagelsen er, at antallet af HF-udbudssteder samlet set er blevet reduceret i perioden.

På erhvervsuddannelsesområdet har der i perioden fundet flest forandringer sted i form af lukning og etablering af udbudssteder. Udviklingen har været meget forskellig afhængigt af skoletype: Der har været et fald i det samlede antal udbudssteder for særligt handelsskoler og tekniske skoler,

2 På erhvervsuddannelsesområdet (EUD og AUX) er der udelukkende tale om opgørelser af udbud af grundforløb.

mens der har været en stigning for kombinationsskolerne, som tilbyder indgang til både merkantile og tekniske uddannelser. Dette er ikke mindst en følge af mange fusioner i sektoren. Der er desuden sket en markant stigning i antallet af uddannelsessteder for SOSU-skolerne. Antallet af udbudssteder har været langt mere konstant på det gymnasiale område, og de forandringer, der har fundet sted, skyldes hovedsageligt etablering af en række private gymnasier.

Forskelle med hensyn til elevgrundlag på de forskellige uddannelses typer

Uddannelserne HF, EUD og EUX har en væsentligt større andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem og med lavere karaktergennemsnit fra grundskolen end de treårige gymnasiale uddannelser. Eleverne på EUX har generelt et højere karaktergennemsnit end eleverne på EUD, men der er stor variation på tværs af de geografiske områder. I en række områder er karaktergennemsnittet på EUX markant højere end på EUD og også højere end karaktergennemsnittet på HF.

På landsplan er der ikke tegn på øget polarisering i elevgrundlaget på tværs af de forskellige ungdomsuddannelses typer med hensyn til karakterer og andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem. På HF er der dog i perioden 2009 til 2016 sket et fald i elevernes karaktergennemsnit.

Elever med ikke-vestlig baggrund søger i stigende grad mod HF

Der er en tendens til stigende polarisering af de forskellige ungdomsuddannelser med hensyn til elevernes herkomst. På landsplan var der således i 2009 2 procentpoints forskel mellem den ungdomsuddannelse, der havde den største andel af elever med ikke-vestlig baggrund, og den ungdomsuddannelse, der havde den mindste andel, mens forskellen i 2016 var steget til 8 procentpoint. Den største andel af elever med ikke-vestlig baggrund findes i 2016 på HF, mens den mindste andel findes på HHX og EUD.

Der er samtidig betydelige geografiske forskelle med hensyn til fordelingen af elever med ikke-vestlig baggrund, og særligt fordelingsområderne omkring København skiller sig ud. Først og fremmest har disse områder en langt større andel af elever med ikke-vestlig baggrund end de øvrige fordelingsområder, men de afviger også på andre måder fra det generelle billede:

Storkøbenhavn V har som det eneste fordelingsområde en større andel af elever med ikke-vestlig baggrund på de treårige gymnasiale uddannelser end på de øvrige uddannelser. Nordsjælland og Storkøbenhavn N har omvendt en meget stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUD og EUX.

Endelig skiller fordelingsområderne Trekantområdet, Storstrøm, Midtjylland Nord, Midtjylland Syd og Midtjylland Øst sig ud med en relativt stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUX sammenlignet med landets øvrige fordelingsområder.

Datagrundlag

Rapporten bygger på en registerbaseret kortlægning af udviklingen med hensyn til søgemønstre, udbudssteder og elevgrundlag for ungdomsuddannelserne i perioden fra 2009 til 2016 – eller 2017, hvor det er muligt. Kortlægningen er blevet suppleret med et deskstudy, der har haft til formål at skabe et overblik over de aktører, rammer og regler, der kan have haft indflydelse på udviklingen i den undersøgte periode.

Registerundersøgelsen er baseret på oplysninger fra uddannelsesregistre i Styrelsen for It og Læring (STIL) og registre i Danmarks Statistik.

2 Indledning

I denne rapport præsenterer vi udviklingen med hensyn til søgemønstre, uddannelsesudbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne i Danmark i perioden 2009 til 2017. Undersøgelsen belyser således udviklingen efter strukturreformen i 2007, hvor en række amtslige ungdomsuddannelser overgik til at være selvejende institutioner. Udviklingen beskrives både på landsplan og for forskellige regionale områder i Danmark.

Som led i erhvervsuddannelsesreformen fra 2015 er det et politisk mål, at 25 % af afgangseleverne fra grundskolen skal vælge en erhvervsuddannelse (EUD eller EUX) i 2020, og at andelen skal stige til 30 % i 2025.³ Udviklingen i elevernes søgemønstre indtil nu tyder på, at dette mål kan blive svært at nå. En stadig større andel af eleverne i 9. og 10. klasse vælger en gymnasial uddannelse på bekostning af erhvervsuddannelserne.

Samspillet mellem geografisk uddannelsesudbud og befolkningsudvikling kan påvirke elevernes søgemønstre. Når søgningen til en uddannelse falder – enten pga. manglende interesse eller pga. et begrænset befolkningsgrundlag – bliver det sværere at opretholde et uddannelsesudbud. Når et uddannelsesudbud lukkes, og afstanden til den pågældende uddannelse dermed øges, er der risiko for, at de unge fravælger uddannelsen. Dette er især en udfordring i land- og yderområderne.

Hvis nogle ungdomsuddannelser i højere grad vælges til og andre vælges fra - bl.a. som resultat af uddannelsesparathedsvurderingen og forskellige adgangskrav til uddannelserne, kan det medføre, at de fagligt svageste elever samles på bestemte ungdomsuddannelser, ikke mindst erhvervsuddannelserne. Et svagere elevgrundlag kan udfordre uddannelsernes læringsmiljøer og dermed gøre det sværere at tilbyde attraktive uddannelser med et højt fagligt niveau. Dette kan igen påvirke søgningen og skabe en negativ spiral. Det er derfor interessant at undersøge, hvordan udviklingen i søgemønstrene afspejler sig i elevgrundlaget på de forskellige ungdomsuddannelser.

Formål

I rapporten anlægger vi et bredt fokus på udviklingen med hensyn til søgemønstre, uddannelsesudbud og elevgrundlag på de forskellige ungdomsuddannelser i perioden efter strukturreformen, konkret fra 2009 til 2016/2017.⁴

Formålet er at skabe et samlet overblik over udviklingen samt at afdække eventuelle geografiske forskelle i de identificerede udviklingstendenser.

3 Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser (Regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre), Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Konservative Folkeparti og Liberal Alliance), 24. februar 2014.

4 Data fra Fælles Tilmelding til Ungdomsuddannelse (FTU) findes kun tilbage til 2009.

Kortlægningen kan bidrage til at synliggøre konkrete udfordringer på de forskellige ungdomsuddannelser landet over. Udfordringerne kan være forskellige, afhængigt af hvor i landet man befinder sig, bl.a. fordi uddannelsesudbuddet og befolkningssammensætningen varierer. Således kan kortlægningen identificere, om udviklingen i nogle geografiske områder skiller sig ud.

Dermed får vi et samlet vidensgrundlag, som kan danne grundlag for fremadrettede drøftelser med hensyn til søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne i Danmark.

Baggrund

I dette afsnit redegør vi for en række faktorer, herunder rammer, regler og demografi, der kan have indflydelse på udviklingen med hensyn til søgemønstre, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne.

Rammer for uddannelsesudbuddet i Danmark

Transporttidens betydning for de unges søgemønstre

Analysen viser, at transporttiden har betydning både for elevernes sandsynlighed for at søge en bestemt ungdomsuddannelse og for deres fastholdelse.⁵ Transporttidens betydning for elevernes søgemønstre påvirkes desuden af, om eleverne skal skifte transportmiddel en eller flere gange, og af, hvor meget de skal gå i forbindelse med transporten til uddannelsen. Men transporttid kan også have indflydelse på elevernes gennemførelse. En undersøgelse i Region Nordjylland har bl.a. vist, at de unge mister motivationen i løbet af ungdomsuddannelsen, hvis de har lange transporttider – og hvis der opstår andre udfordringer såsom forældres skilsmisse, kærestesorg, rusmiddelmisbrug eller store faglige udfordringer, bliver de lange transporttider afgørende for, om der er overskud til at kæmpe for at gennemføre uddannelsen eller ej.⁶

Transporttiden kan have betydning for søgningen til alle typer af ungdomsuddannelser. På de gymnasiale uddannelser kan eleverne være nødt til rejse længere, hvis de ønsker en særlig studieretning, som ikke udbydes på et nærliggende gymnasium. Samtidig er udbuddet af HTX og HHX væsentligt mindre end STX, hvilket ligeledes kan være med til at give eleverne længere transporttid.

Transporttiden har dog særligt betydning på erhvervsuddannelserne, idet flere erhvervsuddannelser kun udbydes få steder i landet. Eleverne kan derfor have lang transporttid til uddannelsesinstitutionen eller være nødt til at bo på skolehjem i skoleperioderne. Det er desuden vigtigt at have for øje, at ca. to tredjedele af en erhvervsuddannelse foregår i en virksomhed. Ansøgere til en erhvervsuddannelse skal dermed også tage højde for, hvor de kan finde en praktikplads. Selvom elever inden for visse fag kan fortsætte erhvervsuddannelsen på et lokalt praktikcenter, mens de leder efter en praktikplads, kan dårlige muligheder for lokal praktik have betydning for søgningen til erhvervsuddannelserne.⁷

5 <http://www.regioner.dk/media/1318/erhvervsskoleelevers-afstand-til-skole-og-deres-fracfald-analyse.pdf> og Geografisk uddannelsesdækning og søgning til uddannelserne i Region Hovedstaden. (2013). PLUSS Leadership og Epinion for Region Hovedstaden.

6 Faber et al. (2015). http://vbn.aau.dk/files/192682066/Rapport_Unge_p_kanten_13jan2014.pdf.

7 Larsen, K. T. (2017). Unges orienteringer i erhvervsuddannelsessystemets komplekse geografi. Interviewundersøgelse blandt unge fra Vendsyssel og Bornholm. NOTAT 2/2. Nexø: Center for Regional- og Turismeforskning.

Undervisningsministeriets og regionernes rolle

Alt andet lige vil søgemønstrene til ungdomsuddannelserne blive påvirket af det geografiske udbud af ungdomsuddannelser.

Det er først og fremmest Undervisningsministeriet, der har indflydelse på uddannelsesdækningen i Danmark. Udbud af erhvervsuddannelser og gymnasiale uddannelser skal godkendes af Undervisningsministeriet, men proceduren for godkendelse af udbud er forskellig for de to ungdomsuddannelses typer.

På det gymnasiale område kan Undervisningsministeriet oprette og nedlægge en institution afhængigt af behovet i et givent lokalområde. På erhvervsuddannelsesområdet afholder Undervisningsministeriet udbudsrunder, hvor erhvervsskolerne har mulighed for at søge eller genansøge om at få lov til at udbyde hele eller dele af en erhvervsuddannelse,⁸ og ministeriet træffer afgørelse på baggrund af erhvervsskolernes ansøgninger. Der er gennemført to større udbudsrunder på erhvervsuddannelsesområdet i henholdsvis 2007 og 2017, og derudover er der gennemført mindre udbudsrunder i forbindelse med oprettelse af nye uddannelser i 2008, 2009 og 2011. Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser (REU) høres, inden ministeriet træffer afgørelse.

Regionerne har ansvaret for at koordinere udbuddet af ungdomsuddannelser og for at sikre, at der er et tilstrækkeligt geografisk dækkende og varieret udbud af ungdomsuddannelser i de fem regioner, ikke mindst med henblik på at sikre kompetenceniveauet i den enkelte region og de lokale virksomheders adgang til kvalificeret arbejdskraft.

Regionsrådene indstiller ansøgninger om nye udbud til godkendelse eller afslag i Undervisningsministeriet efter høring af de øvrige berørte institutioner. Historisk set har ministeriet fulgt disse indstillinger i langt de fleste tilfælde.

På det gymnasiale område kommer regionerne med indstillinger med hensyn til geografisk placering af udbud til Undervisningsministeriet, og de skal inddrages i forbindelse med eventuel lukning af et udbud. I forbindelse med udbudsrunder på erhvervsuddannelserne har regionerne ansvaret for at vurdere den geografiske placering af et grundforløb, men regionerne skal ikke høres i forbindelse med udbud af hovedforløb.

Som led i regionsrådets koordinerende rolle på uddannelsesområdet skal rådet på baggrund af indmeldelser på skolerne indstille til ministeriet, hvilken optagekapacitet der ønskes på de institutioner, der udbyder STX og HF. Herudover skal de skoler, der udbyder HHX og HTX, oplyse deres kapacitet til både regionsrådet og Undervisningsministeriet. Kapaciteten på STX og HF er særligt vigtig, da den er afgørende for fordelingen af ansøgere i det kommende skoleår: Hvis kapaciteten på en skole høj, er der plads til flere ansøgere, og de kan optages uden at blive fordelt. Hvis der er flere ansøgere til en skole, end der er kapacitet til, kan fordelingsudvalget – bestående af rektorer og to regionsrådspolitikere – fordele de overskydende ansøgere til omkringliggende skoler efter kriterier, som er fastlagt i bekendtgørelsen. Fordelingsreglerne lægger op til, at eleverne fordeles på baggrund af deres prioriterede skole- og studieretningsønsker, samtidig med at der tages hensyn til afstanden mellem ansøgerens bopæl og uddannelsesinstitutionen.⁹

8 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183489#id500e9f63-7c25-4284-b668-3c357db83a29>.

9 <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=177372#idb9945000-9d91-4b73-b481-c9fea859a15c>.

Hvis regionsrådet finder, at nogle institutioner har øget optagelseskapaciteten i en sådan grad, at det vurderes at kunne medføre vanskeligheder for andre udbydere, har regionsrådet mulighed for at lægge et midlertidigt loft over antallet af elever (kapacitetsloft) på én eller flere institutioner.¹⁰ Dette kan fx ske med henvisning til geografi og generel befolkningsudvikling. Beslutningen skal i hvert enkelt tilfælde godkendes endeligt af Undervisningsministeriet. En lovændring vil fra 1. februar 2018 udvide mulighederne for at anvende kapacitetsloftet, så eksempelvis populære gymnasier i et byområde ikke optager elever på bekostning af mindre gymnasier i landområder.¹¹

De økonomiske rammer

Institutioner, der udbyder ungdomsuddannelser, er selvejende under staten. Det betyder bl.a., at de selv har ansvar for økonomi og udvikling. Både Undervisningsministeriet, regionerne, kommunerne og det lokale erhvervsliv er interesserede i at fastholde et så varieret og geografisk dækkende udbud som muligt, men uddannelsesinstitutionernes finansiering hviler på en model, der i høj grad er aktivitetsbestemt, dvs. afhængig af antallet af elever.¹² Det udfordrer de små skoler, der er beliggende i landområder, hvor antallet af unge er faldende. For at modvirke dette ydes der et tilskud som kompensation for små hold (i form af skyggeårselever, også kaldet udkanttaxameter).

For andre skoler er det en udfordring, at en stor del af eleverne kommer fra uddannelsesfremmede hjem, og en del af disse elever har brug for ekstra støtte for at gennemføre deres uddannelse. Derfor blev der i 2015 indført et såkaldt socialt taxameter, der ydes til skoler med mange frafaldstruede elever.¹³ Omvendt differentieres der ikke mellem ungdomsuddannelsesinstitutioner, der ligger i byområder med mange elever, og institutioner beliggende i tyndt befolkede dele af landet, når det gælder det såkaldte omprioriteringsbidrag, hvor ungdomsuddannelsesinstitutionerne skal spare 2 % hvert år.¹⁴

Demografiske forskydninger i befolkningssammensætningen

I Danmark, som mange andre steder i verden, er der de seneste år sket en relativt stor vandring fra land til by. Når unge søger mod de større byer, øges behovet for etablering af nye tilbud med hensyn til børnepasning, folkeskoler og siden ungdomsuddannelser. Vandringer fra land til by kan bringe en række institutioner i risiko for at lukke eller få svært ved at opretholde uddannelseskvaliteten, og særligt på erhvervsskoler kan det blive svært at opretholde samtlige specialer. Lukkede ungdomsuddannelser kan betyde, at unge mange steder i landet får væsentligt længere til skole.

Figur 2.1 viser, at der er stor forskel på udviklingen i elevgrundlaget i de regionale områder. I nogle af landområderne har elevgrundlaget været stærkt faldende i perioden fra 2009 til 2016, mens det i andre områder – særligt omkring København og Aarhus – har været stigende. En analyse fra Danske Regioner peger på, at landområderne formentlig vil komme under yderligere pres, i og med at antallet af unge vil falde i de kommende år.¹⁵

10 I dag kan et kapacitetsloft være højst to år.

11 <http://www.ft.dk/samling/20171/lovforslag/l113/index.htm>.

12 <https://www.uvm.dk/institutioner-og-drift/oekonomi-og-drift/regulerede-institutioner/tilskud-til-institutioner/tilskudsformer/fakta-om-taxametersystemet-og-tilskud-til-institutionerne>.

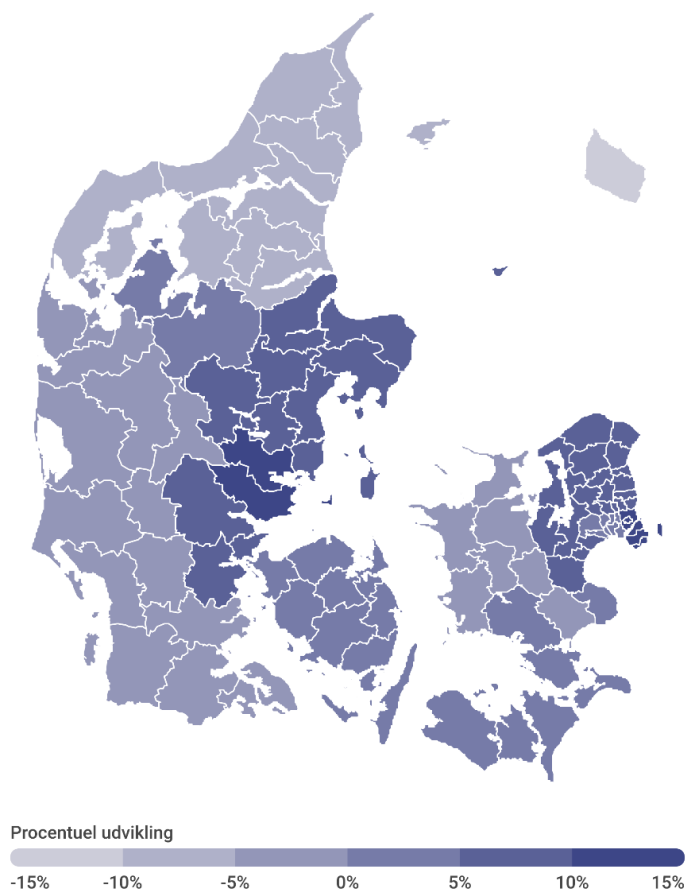
13 Bekendtgørelse nr. 1298 om tilskudsbetaling m.v. til institutioner for erhvervsrettet uddannelse m.v., <https://www.retsinformation.dk/pdfPrint.aspx?id=175661B>.

14 http://deg.dk/fileadmin/4._Medlem/4._Oekonomi/Finanslovsanalyser/160916_-_FAKTA-NOTAT._Besparelser_i_vedr._omprioriteringsbidrag_2016-2020_-_MHM.pdf.

15 <http://www.regioner.dk/media/5478/ungdomsuddannelsesudspil-danske-regioner.pdf>.

FIGUR 2.1

Udvikling med hensyn til antallet af elever, der har fuldført grundskolen, fra 2009 til 2016

Kilde: Statistikbanken.dk

Endvidere viser analysen fra Danske Regioner, at antallet af unge vil falde mest i de kommuner, hvor en stor andel i dag vælger en erhvervsuddannelse. Udviklingen kan således i fremtiden øge manglen på faglærte. Samtidig bliver det en udfordring at sikre den nødvendige kapacitet i byområder, som oplever en befolkningstilvækst.¹⁶ Dette gælder særligt i hovedstadsområdet.

Samlet set betyder udviklingen, at nogle fordelingsområder kan være under særligt pres med hensyn til at kunne opretholde attraktive uddannelsesudbud.

¹⁶ [Http://www.danskekommuner.dk/Artikelarkiv/2014/Magasin-13/Demografiske-forskydninger-kraver-tilpasninger/](http://www.danskekommuner.dk/Artikelarkiv/2014/Magasin-13/Demografiske-forskydninger-kraver-tilpasninger/).

Reformers rolle for unges søgemønstre

Erhvervsuddannelsesreform og indførelse af EUX

Indførelsen af reformer kan ligesom uddannelsesudbuddet have betydning for unges søgemønstre. I den undersøgte periode er der bl.a. indført en erhvervsuddannelsesreform i 2015. Et af hovedformålene med reformen var at gøre erhvervsuddannelserne mere attraktive for de unge og dermed øge søgningen til erhvervsuddannelserne.

Reformen omfatter en række initiativer, der skal bidrage til det formål:

- Indførelse af adgangskrav, så elever skal have mindst 02 i henholdsvis dansk og matematik i folkeskolens afgangseksamen. Dette skal være med til at sikre et højt fagligt niveau på erhvervsuddannelserne.
- Indførelse af et nyt grundforløb på 20 uger for elever, som kommer direkte fra 9. eller 10. klasse. Grundforløbet har til formål at give eleverne bedre tid til og bedre grundlag for at træffe det endelige uddannelsesvalg.
- Udbredelse af EUX, der består af en erhvervsuddannelse kombineret med gymnasiale fag og adgangsgivende eksamen. Baggrunden for at indføre EUX var et ønske om at tiltrække unge, som ellers ville have valgt en gymnasial uddannelse. Derudover ønskede man med EUX at give unge med en erhvervsuddannelse bedre muligheder for videreuddannelse.¹⁷
- Adskillelse af unge og voksne på erhvervsuddannelserne. Baggrunden var at styrke erhvervsuddannelsernes image som en ungdomsuddannelse ved at understøtte ungemiljøer på erhvervsuddannelserne.

Der har ikke været større lovændringer på det gymnasiale område i den periode, som kortlægningen dækker. Reformen af de gymnasiale uddannelser er først implementeret fra skoleåret 2017/18 og har således ikke betydning for søgningen, udbuddet og elevgrundlaget i perioden.

Vækst og udvikling i hele Danmark

I regeringens udspil fra 2015, *Vækst og udvikling i hele Danmark*, er der også fokus på betydningen af den geografiske uddannelsesdækning for de unges søgemønstre. For at styrke søgningen til erhvervsuddannelserne lægger regeringen i udspillet op til at øge muligheden for, at erhvervsskolerne kan etablere grundforløbsafdelinger i form af satellitafdelinger i områder med svag uddannelsesdækning. Samtidig vil regeringen øge muligheden for at skabe fælles campusmiljøer omkring erhvervsskoler, gymnasier og eventuelle andre uddannelsesinstitutioner for at styrke uddannelsesmiljøet og gøre uddannelserne mere attraktive.

Øvrige faktorer, der påvirker unges søgemønstre

Ovenstående afsnit opridser centrale rammebetingelser, der kan have indflydelse på udviklingen med hensyn til søgemønstre, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne. Mange andre faktorer kan imidlertid have betydning for de unges søgemønstre.

17 <https://www.emu.dk/sites/default/files/Evaluering%20af%20EUX.pdf>.

Overordnet set er der i løbet af to generationer sket en stor ændring i unges uddannelsesmønstre, der er relateret til det samfundsmæssige skift fra en produktionsbåret økonomi til en vidensøkonomi. Hvor den største del af en ungdomsårgang tidligere blev faglærte eller ufaglærte, vælger størstedelen nu en gymnasial uddannelse med henblik på senere at få en videregående uddannelse. Men det er den enkelte unge, der træffer en række socialt og individuelt betingede beslutninger, der tilsammen ændrer samfundets overordnede elevstrømme.¹⁸

Flere undersøgelser peger på, at en væsentlig årsag til, at unge vælger gymnasiale uddannelser frem for erhvervsuddannelser, er, at de oplever, at de gymnasiale uddannelser giver flere muligheder og giver dem længere betænkningstid med hensyn til at træffe et endeligt karrierevalg.¹⁹ De unge, som overvejer en erhvervsuddannelse, har enten orienteret sig mod en bestemt erhvervsuddannelse, har et klart jobperspektiv, anser en erhvervsuddannelse for at være spændende eller oplever ikke sig selv som interesserede i eller gode til det boglige.²⁰

Derudover spiller det sociale miljø på uddannelsesstedet en rolle for mange unges uddannelsesvalg, idet de forud for uddannelsesvalget har en klar forestilling om, hvilke uddannelser der tiltrækker forskellige typer af unge, og her er det helt centralt, at den unge kan se sig selv passe ind på den pågældende skole.²¹ Endelig betoner undersøgelserne familien og forældrenes uddannelsesmæssige baggrund som vigtige elementer, når valget med hensyn til ungdomsuddannelse skal træffes. Den unges sociale baggrund påvirker samtidig vedkommendes sandsynlighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse.²²

Det er således vigtigt at holde sig for øje, at et komplekst samspil af mange faktorer kan påvirke søgningen til ungdomsuddannelserne, og en del af disse faktorer kan ikke umiddelbart styres af aktørerne igennem rammer og regler.

Design og metode

Rapporten bygger på en registerbaseret kortlægning af udviklingen med hensyn til søgemønstre, uddannelsesudbud og elevgrundlag for de forskellige ungdomsuddannelser i perioden fra 2009 fra til 2016 – eller 2017, hvor det er muligt:

- Almene gymnasiale uddannelser (STX)²³
- Højere teknisk eksamen (HTX)
- Højere handelseksamen (HHX)
- Højere forberedelseseksamen (HF)²⁴
- Erhvervsuddannelse (EUD)
- Erhvervsuddannelse med fag på gymnasialt niveau (EUX).

18 Hansen, E.J. (2011). Uddannelsessystemerne set i sociologisk perspektiv.

19 <https://www.eva.dk/grundskole/uu-centrenes-vejledning-brugerundersogelse-2016>. http://www.cefudk/media/428720/rapport-unges-uddannelsesvalg_i_tal.pdf. <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/ting-faa-unge-vaelge-erhvervsuddannelse>.

20 http://www.cefudk/media/455957/resume-uddannelsesvalg-vejledning-og-karrierel-ring_i_et-ungeperspektiv_interaktiv.pdf.

21 EVA. (2013). Studenter i erhvervsuddannelserne.

22 https://www.kora.dk/media/271603/udgivelser_2010_pdf_fraald-erhvervsfaglige-uddannelser.pdf.

23 International Baccalaureate (IB) er inkluderet i STX-kategorien.

24 Studenterkursus er inkluderet i HF-kategorien.

Kortlægningen er blevet suppleret med et deskstudy, der har haft til formål at skabe et overblik over de aktører, rammer og regler, der kan have haft indflydelse på udviklingen i den undersøgte periode.

Registerundersøgelsen er baseret på oplysninger fra uddannelsesregistre i Styrelsen for It og Læring (STIL) og befolkningsregistre i Danmarks Statistik. For de personer, der indgår i analyserne, har det været muligt at koble oplysninger om forældres baggrund, uddannelseshistorik, oprindelse og bopæl. Tallene kan dermed adskille sig fra opgørelser i andre kilder.

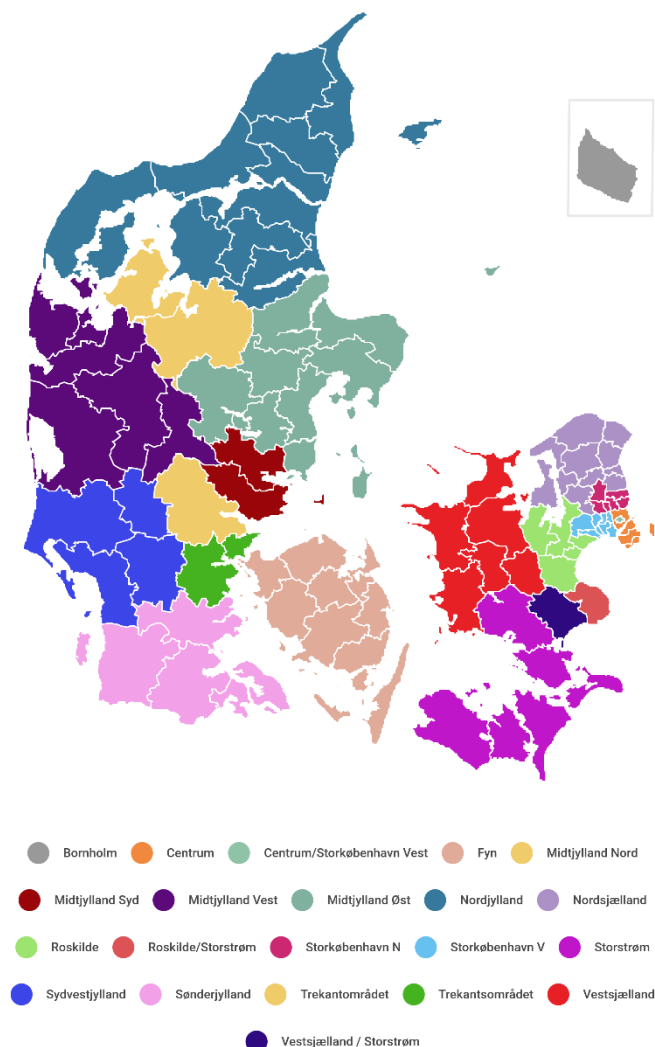
Fordelingsområder

For at kunne belyse eventuelle geografiske forskelle er alle analyser opdelt på de fordelingsområder, som er vist i figur 2.2.

Fordelingsområder er regionalt forankrede områder, og inden for disse fordeles elever mellem STX- og HF-institutioner ud fra fastsatte fordelingsregler. Der er i alt 16 fordelingsområder i Danmark, hvilket gør det muligt at se på geografiske forskelle på et vist detaljeringsniveau, uden at det bliver for uoverskueligt.

FIGUR 2.1

Fordelingsområder

Selvom fordelingsområder er en konstruktion, der knytter an til organiseringen på HF-STX-området, er fordelingsområderne i vid udstrækning sammenfaldende med de pendlingsområder, som Danmarks Statistik opererer med.²⁵ Bornholm er pga. sin isolerede beliggenhed ikke en del af et fordelingsområde, men analyseres separat.

Søgemønstre

Analysen af søgemønstre er baseret på data fra Fælles Tilmelding til Ungdomsuddannelser (FTU) på Optagelse.dk. Beskrivelsen af søgemønstre tager udgangspunkt i søgning til ungdomsuddannelse blandt de elever, der har forladt grundskolen de foregående to år. I et givent analyseår betyder det, at elever, der har forladt grundskolen samme år eller året før, medtages i analysen. Hvis

25 Thorsen, T., Andersen, A. K., & Holm, M. L. (2016). Færre og større pendlingsområder. DST Analyse.

personen ikke optræder i FTU i disse to år, klassificeres personen som ”Ingen UU”. Det samme gælder for de elever, der har søgt et forberedende tilbud eller lignende. I forbindelse med opgørelsen af søgning fokuserer vi udelukkende på ansøgernes førsteprioritet. Opdelingen i fordelingsområder er i denne analyse baseret på ansøgerens bopæl.

Udbudssteder

Opgørelsen af udviklingen i uddannelsesudbud tager afsæt i Institutionsregisteret og opgør antallet af udbudsadresser i området. Med henblik på at kortlægge det specifikke udbud af uddannelser på en given institution er oplysninger fra UddannelsesGuiden desuden inddraget. Det har ikke i alle tilfælde været muligt at fastlægge typen af udbud tilbage i tid, fx om alle de inkluderede VUC'er har udbudt HF, eller om der har været udbudt EUD eller AMU på et givent udbudssted. Vi har forsøgt at opklare tvivlsspørgsmål ved at kontakte det pågældende udbudssted, og regionerne har desuden fået udbudsoversigten tilsendt for at kunne kvalitetssikre den.

Erhvervsuddannelserne dækker over et meget differentieret uddannelsesstilbud med over 100 forskellige uddannelser. Det har ikke inden for rammerne af denne undersøgelse været muligt at afdekke udviklingen med hensyn til udbud af de forskellige erhvervsfaglige hovedforløb. Der fokuseres i opgørelsen af EUD-udbudssteder derfor udelukkende på de adresser, hvor der udbydes et grundforløb (GF1 eller GF2). I analysen opdeles udbudsstederne imidlertid i forhold til, hvilken type uddannelsessted der er tale om (handelsskoler, tekniske skoler, landbrugsskoler, kombinations-skoler (tekniske/merkantile) og SOSU-skoler).

Elevgrundlag

Udviklingen i elevgrundlaget er analyseret ved hjælp af følgende indikatorer:

Karaktergennemsnit fra grundskolen²⁶

Andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem²⁷

Andel af elever med ikke-vestlig baggrund.²⁸

Opdelingen i fordelingsområder er i denne analyse baseret på uddannelsesinstitutionernes beliggenhed. En elev indgår kun i analysen det år, hvor vedkommende starter på en ungdomsuddannelse.

Se Appendiks A for en mere detaljeret beskrivelse af metoden.

Ekspertbistand

Undersøgelsen følges af ph.d. og seniorforsker i uddannelsesgeografi Karin Topsøe Larsen fra CRT – Center for Regional- og Turismeforskning, der har bidraget til løbende kvalificering af analyser og afrapportering.

²⁶ Beregnet som et vægtet gennemsnit af karakterer fra folkeskolens afgangsprøve i dansk og matematik.

²⁷ Defineret som hjem, hvor begge forældres højeste uddannelsesniveau er grundskole.

²⁸ Defineret som både indvandrere og efterkommere fra et ikke-vestligt oprindelsesland.

Om projektgruppen

Bag undersøgelsen står en projektgruppe, som har haft det praktiske, metodiske og faglige ansvar for undersøgelsen. Gruppen består af følgende medarbejdere:

- Konsulent Mia Uth Madsen (projektleder)
- Chefkonsulent Anne Sophie Madsen
- Konsulent Sara Jekes
- Juniorkonsulent Anne Nissen.

Undersøgelsen er gennemført i perioden oktober 2017 til marts 2018.

3 Søgning til ungdomsuddannelserne

Overordnet viser analysen, at den samlede andel af unge, der søger en ungdomsuddannelse inden for to år efter, at de har forladt grundskolen, har været stabil i perioden fra 2009 til 2017. Men søgemønstret til de forskellige ungdomsuddannelser har ændret sig betydeligt. Søgningen til EUD er faldet på landsplan – særligt fra 2009 til 2013 – fra 27 % til 20 %. Omvendt har søgningen til STX været stigende frem til 2013 – fra 46 % til 52 % – hvorefter søgningen igen er faldet lidt til 50 % i 2017.

Betragtes EUD og EUX samlet, har søgningen til erhvervsuddannelserne været stabil siden 2013. EUX blev introduceret i 2010 og blev for alvor udbredt med erhvervsuddannelsesreformen i 2015, og søgningen til EUX tegner sig for 6 % af ansøgerne i 2017.

3.1 Søgning til ungdomsuddannelserne

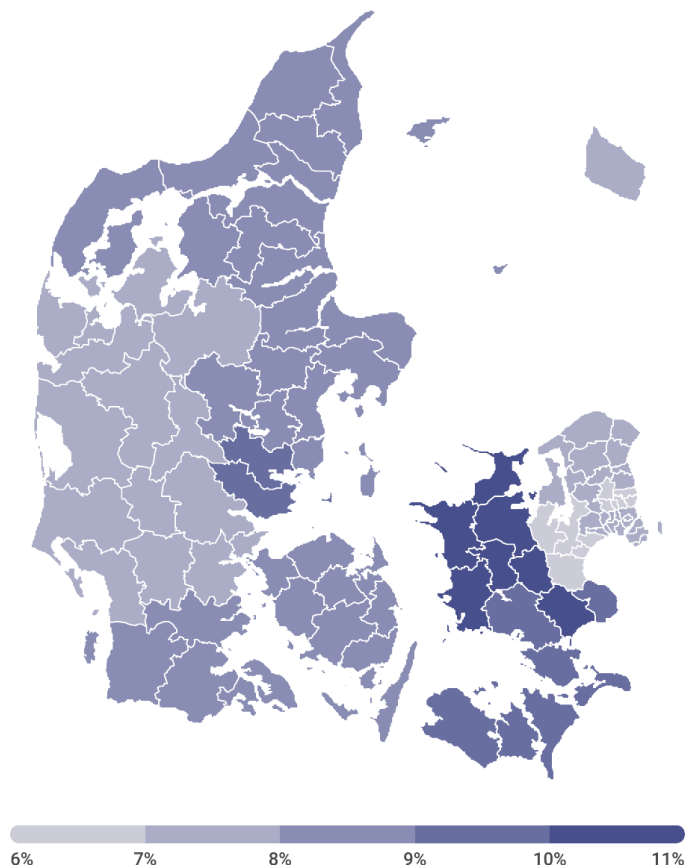
3.1.1 Ingen ændring i andelen, der søger en ungdomsuddannelse

På landsplan har andelen af unge, der søger en ungdomsuddannelse, inden for to år efter at de har færdiggjort 9. eller 10. klasse, ligget konstant på 92 % i perioden fra 2009 til 2017. Det totale antal elever, som søger en ungdomsuddannelse, er steget i perioden, men denne stigning er udtryk for en større søgeårgang, dvs. et større antal elever, der forlader grundskolen i det pågældende år. Søgeårgangene er vokset fra 60.696 personer i 2009 til 66.927 personer i 2017.

Ser man på de enkelte fordelingsområder (jf. figur 3.1), har Vestsjælland sammen med Storstrøm den største andel af unge, der ikke søger en ungdomsuddannelse, inden for to år efter at de har færdiggjort 9. eller 10. klasse (10-11 % i 2017). Omvendt har Bornholm, Storkøbenhavn N, Roskilde og Trekantområdet den mindste andel af unge, der ikke søger en ungdomsuddannelse (5-8 % i 2017).

FIGUR 3.1

Andel af unge, der ikke har søgt en ungdomsuddannelse, 2017 (N = 66.927)

Kilde: FTU samt registre i Danmarks Statistik.

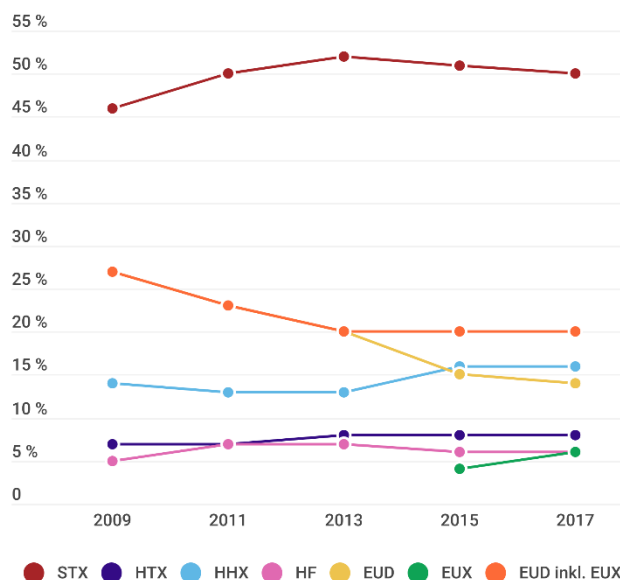
Note: Figuren viser andelen af unge, der har forladt grundskolen inden for de sidste to år, og som ikke har søgt en ungdomsuddannelse i 2017, opdelt på fordelingsområder. De mørke områder indikerer en stor andel af elever, der ikke har søgt en ungdomsuddannelse, mens de lyse områder indikerer en lille andel.

3.1.2 STX er den mest populære ungdomsuddannelse

STX har i hele den undersøgte periode været langt den mest søgte ungdomsuddannelse (46 % i 2009 og 50 % i 2017) efterfulgt af EUD (27 % i 2009 og 14 % i 2017) og HHX (14 % i 2009 og 16 % i 2017).

FIGUR 3.2

Søgning til ungdomsuddannelserne på landsplan

Kilde: FTU samt registre i Danmarks Statistik.

Note: N i 2009 = 55.767; N i 2011 = 59.644; N i 2013 = 59.696; N i 2015 = 59.075; N i 2017 = 61.362.

3.1.3 Store geografiske forskelle i søgningen til EUD/EUX og STX

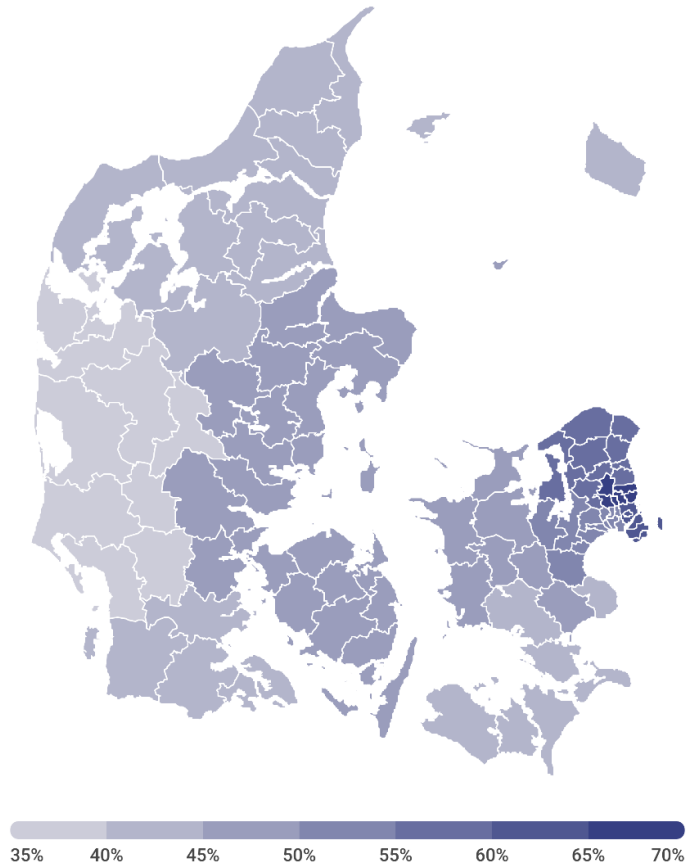
Ser man på de enkelte fordelingsområder, er der en betydelig forskel i andelen af elever, der søger henholdsvis EUD/EUX og STX i de forskellige områder (jf. figur 3.3 og 3.4). I 2017 er søgningen til EUD/EUX størst på Bornholm (31 %) og i Sønderjylland, Sydvestjylland, Midtjylland Syd, Vestsjælland og Storstrøm (25 %), mens Københavnsområdet og særligt Storkøbenhavn N (9 %) har en lille andel af ansøgere til EUD/EUX.

Søgningen til STX tegner det modsatte billede. Her er søgningen til STX klart størst i Storkøbenhavn N (70 % i 2017) og Centrum (65 % i 2017), mens Sydvestjylland (40 % i 2017), Midtjylland Syd (40 % i 2017) og Midtjylland Vest (38 % i 2017) har den mindste andel af elever, der søger STX.

Således er der en klar tendens til, at søgningen til EUD/EUX er størst i visse landlige fordelingsområder, mens søgningen til STX er størst i fordelingsområderne omkring de større byer, herunder Københavnsområdet, Fyn og Midtjylland Øst. De store geografiske forskelle i de unges søgemønstre ser ud til at afspejle bopælsmønstre blandt forældre med forskellig uddannelsesbaggrund, herunder forældre med henholdsvis en erhvervsuddannelse og en videregående uddannelse. Det er også muligt, at tendensen afspejler forskelle i områdernes erhvervsstruktur.

FIGUR 3.3

Søgning til STX, 2017 (N = 61.362)

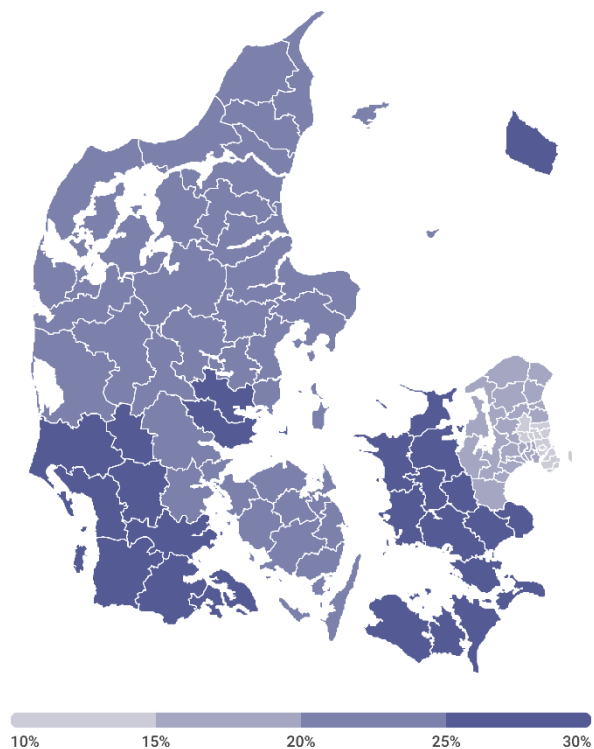
Kilde: FTU samt registre i Danmarks Statistik.

Note: Inkl. International Baccalaureate (IB).

Note: Figuren viser andelen af unge, der har søgt STX i 2017, opdelt på fordelingsområder. De mørke områder indikerer en stor andel af elever, der har søgt STX, mens de lyse områder indikerer en lille andel.

FIGUR 3.4

Søgning til EUD/EUX, 2017 (N = 61.362)

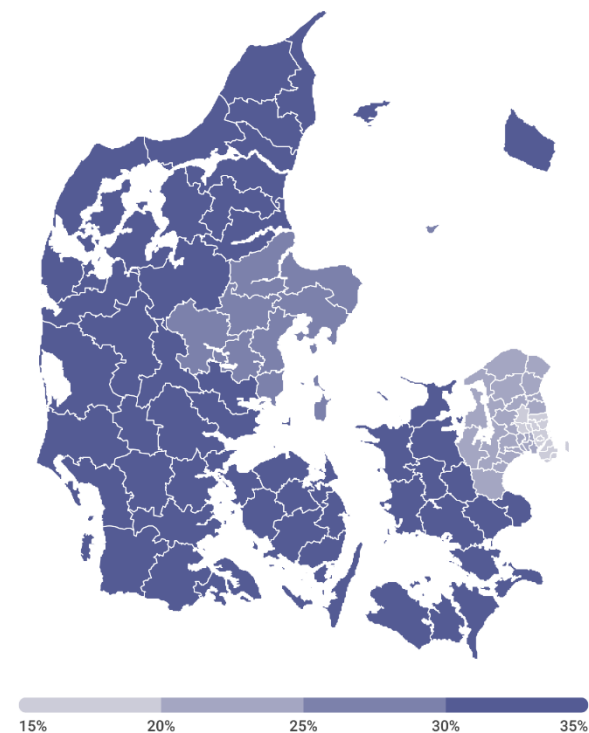

Kilde: FTU samt registre i Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser andelen af unge, der har søgt en erhvervsuddannelse (EUD/EUX) i 2017, opdelt på fordelingsområder. De mørke områder indikerer en stor andel af elever, der har søgt en erhvervsuddannelse, mens de lyse områder indikerer en lille andel.

FIGUR 3.5

Søgning til EUD, 2009 (N = 55.767)

Kilde: FTU samt registre i Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser andelen af unge, der har søgt en erhvervsuddannelse i 2009, opdelt på fordelingsområder. De mørke områder indikerer en stor andel af elever, der har søgt en erhvervsuddannelse, mens de lyse områder indikerer en lille andel.

3.2 Udvikling i søgemønstret fra 2009 til 2017

3.2.1 Fald i søgning til EUD

På landsplan har der været et betydeligt fald i søgningen til EUD, primært i perioden fra 2009 til 2013 (jf. figur 3.2). Herefter er faldet tilsyneladende stagneret, hvis man medregner de elever, der søger EUX, efter at EUX som et led i erhvervsuddannelsesreformen blev udbredt i 2015. I 2009 søgte 27 % af en søgeårgang en erhvervsuddannelse, mens den tilsvarende andel for EUD i 2017 var 14 %. Medregnes EUX, er søgningen samlet set på 20 % i 2017 og har dermed været stabil siden 2013.

Intentionen i erhvervsuddannelsesreformen om at tiltrække elever fra de gymnasiale uddannelser til EUX kan altså ikke umiddelbart aflæses i søgemønstret. Men det faktum, at søgningen til STX ikke er steget siden 2015, kan måske alligevel indikere, at nogle elever, der tidligere ville have valgt STX, nu vælger EUX.

Hvis man ser på de forskellige fordelingsområder, viser der sig betydelige forskelle i søgningen til erhvervsuddannelserne i henholdsvis 2017 og 2009 (jf. figur 3.4 og 3.5). Faldet har været størst i fordelingsområderne Fyn, Trekantområdet samt Midtjylland Vest og Nordjylland, som var blandt de områder, der havde den største søgning til erhvervsuddannelserne i 2009, men som i 2017 ikke længere er det.

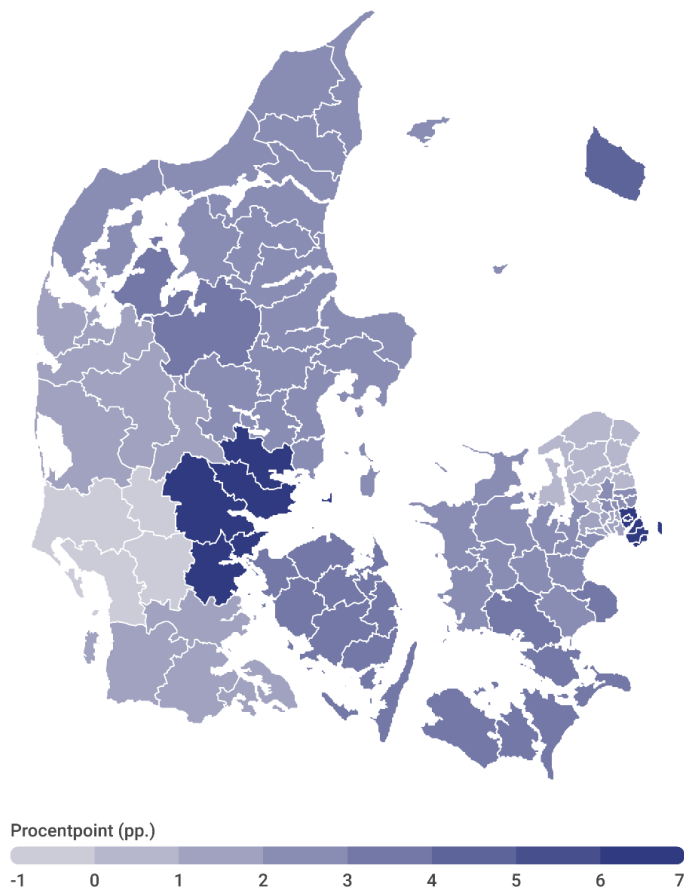
3.2.2 Stigning i søgningen til STX og HHX

På landsplan ser man, at søgningen til STX har været stigende fra 46 % i 2009 til 50 % i 2017 (jf. figur 3.2). I 2013 søgte relativt flest elever STX (52 %). Samtidig har der været en lille stigning i andelen af elever, der søger HHX. I 2009 søgte 14 % af de unge, der søgte en ungdomsuddannelse, HHX, mens det i 2017 var 16 %.

Ser man på søgemønstret til STX i de enkelte fordelingsområder (figur 3.6), viser det sig, at søgningen til STX er steget i alle områder på nær Sydvestjylland. Stigningen har været specielt stor (ca. 7 procentpoint) i Centrum, Trekantområdet og Midtjylland Syd, mens den har været meget begrænset i Nordsjælland.

FIGUR 3.6

Udvikling i søgning til STX, 2009 til 2017

Kilde: FTU samt registre i Danmarks Statistik.

Note: Inkl. IB.

Note: Figuren viser udviklingen i andelen af unge, der har søgt STX, fra 2009 til i 2017, opdelt på fordelingsområder. Udviklingen er udtrykt i procentpoint. De lyse områder indikerer et lille fald i andelen af elever, der har søgt STX, mens de mørkere områder indikerer en stigning.

Note: N i 2009 = 55.767; N i 2017 = 61.362.

3.2.3 Stabil søgning til HF og HTX

På landsplan har søgningen til HF og HTX været forholdsvis konstant i perioden fra 2009 til 2017 (jf. figur 3.2). Søgningen til HF har varieret mellem 5 % og 7 %, mens søgningen til HTX har varieret mellem 7 % og 8 % af en søgeårgang.

Nordjylland

Ser man på søgningen til ungdomsuddannelserne i Nordjylland, fremgår det, at andelen, der *ikke* har søgt en ungdomsuddannelse, to år efter at de har forladt grundskolen, er steget med 3 procentpoint fra 7 % i 2009 til 10 % 2017. Dvs. at andelen nu er betydeligt større end landsgennemsnittet på 8 %.

Nordjylland er et af de fordelingsområder, som har oplevet en nedgang i det samlede antal udbudssteder i perioden fra 2009 til 2017, og noget tyder på, at især yderområderne er berørt. To HF-udbudssteder henholdsvis på Læsø og i Fjerritslev er lukket, samtidig med at der på EUD-området er lukket tre udbudssteder i Himmerland, Jammerbugt Kommune (handelsskoler) og Mariagerfjord Kommune (SOSU-skole).

Når man ser på udviklingen med hensyn til søgningen til de specifikke ungdomsuddannelser, er det, der træder mest frem, at søgningen til STX kun er marginalt øget i perioden. Derudover er søgningen til EUD faldet lidt mere i Nordjylland end på landsplan. Til gengæld er søgningen til HTX – og især HHX – steget lidt mere end på landsplan.

Hvad angår udviklingen med hensyn til elevfordeling, ser den overordnede tendens ikke ud til at adskille sig væsentligt fra udviklingen på landsplan. Dog var der i 2016 på HHX i Nordjylland langt flere elever fra uddannelsesfremmede hjem end på landsplan (22 % sammenlignet med 4 %). Samtidig har der på HHX været et fald i elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolen på 1 karakterpoint i løbet af perioden fra 2009 til 2016.

Således kan der konstateres et sammenfald mellem udviklingen med hensyn til udbudssteder og søgningen, ved at der er blevet færre HF-udbudssteder og EUD-udbudssteder i perioden, samtidig med at søgningen til EUD er faldet, og andelen af unge, der ikke har søgt en ungdomsuddannelse to år efter endt grundskole, er steget. Derudover ses en stigning i søgningen til HHX og HTX, samtidig med at antallet af udbudssteder for disse uddannelser er øget. I forlængelse heraf ses en tendens til, at elevgrundlaget på HHX i højere grad udgøres af mindre ressourcestærke elever i form af elever fra uddannelsesfremmede hjem og elever med et lavere karaktergennemsnit fra folkeskolen.

4 Udbudssteder

I dette kapitel ser vi på udviklingen med hensyn til udbudssteder for ungdomsuddannelser fra 2009 til 2017 med henblik på at kortlægge, hvordan uddannelsesdækningen har forandret sig i perioden. Uddannelsesstilgængelighed er en forudsætning for, at de unge har mulighed for at søge en ungdomsuddannelse, og udbuddet af ungdomsuddannelser kan dermed have indflydelse på unges søgemønstre. Når søgningen i et område falder – som følge af enten demografisk udvikling eller ændrede søgemønstre – bliver det sværere at opretholde uddannelsesudbuddet. Hvis uddannelsesudbud lukkes, og afstanden til uddannelsesinstitutionen øges, er der risiko for, at de unge fravælger uddannelsen. Dette kan især ramme erhvervsuddannelserne, fordi de unge ofte vil have længere transporttid til en erhvervsuddannelse.

Udbud skal i denne sammenhæng forstås som en institution, der udbyder en af følgende ungdomsuddannelser: en toårig gymnasial uddannelse (HF), en treårig gymnasial uddannelse (STX, HTX, HHX) eller et erhvervsfagligt grundforløb, herunder EUX-forløb (2017), der udbydes på en given adresse. Udbuddene er altså her opgjort på konkrete adresser, dvs. antal fysiske uddannelsessteder.

I og med at vi i denne analyse på erhvervsuddannelsesområdet udelukkende fokuserer på grundforløb, kan analysen ikke sige noget om, hvorvidt udbuddet af en specifik erhvervsuddannelse er blevet større eller mindre i perioden. Det ville imidlertid også være relevant at afdække, hvordan uddannelsesdækningen med hensyn til de forskellige hovedforløb har udviklet sig i perioden. Det har dog ikke været et fokus i forbindelse med denne kortlægning.

Analysen er baseret på institutionsnumre og adresser. Det vil betyde, at det, hvis en skole har åbnet en afdeling længere nede ad vejen, vil fremstå som en stigning i antallet af udbudssteder. Tilsvarende vil der være eksempler på, at det i forbindelse med skoler, der har samlet deres udbud på én adresse, vil blive registreret som lukning af et udbudssted. Disse nuancer forsøger vi at tage højde for i sammenfatningen af resultaterne. Opgørelsesmetoden betyder endvidere, at en institution kan indgå i analysen flere gange. Hvis en institution fx udbyder både STX, HTX og EUD på samme adresse, vil det optræde som både et STX-udbud, et HTX-udbud og et EUD-udbud. Tilsvarende vil en institution optræde som flere udbudssteder, hvis den fx udbyder erhvervsfaglige grundforløb på flere adresser. Endelig bør man være opmærksom på, at de tal, som analysen er baseret på, er skolernes egne indberetninger til UddannelsesGuiden om, hvilke uddannelser de har udbudt i perioden. Der kan være enkelte tilfælde, hvor uddannelserne ikke er blevet oprettet.

Helt overordnet viser analysen, at uddannelsesdækningen i 2017 er på samme niveau som i 2009. Samlet set er antallet af udbudssteder blevet en anelse større i den undersøgte periode. Det gør sig gældende for stort set alle typer af ungdomsuddannelser i de fleste fordelingsområder. Dog er antallet af udbudssteder for HF samlet set blevet reduceret i perioden.

Udbuddet har været mest dynamisk på erhvervsuddannelsesområdet, dvs. at der her er sket flest forandringer i form af lukkede og åbnede udbudssteder i løbet af perioden. Udviklingen har været

meget forskellig, afhængigt af hvilken skoletype der er tale om. Der har været et betydeligt fald i det samlede antal udbudssteder for handelsskolerne. Til gengæld er der sket en markant stigning i antallet af uddannelsessteder for SOSU-skolerne og i nogen grad for kombinationsskolerne. Det er endnu en gang vigtigt at præcisere, at dette udelukkende vedrører udbuddet af grundforløb. Det kan ikke udelukkes, at antallet af udbudssteder med hensyn til specifikke erhvervsuddannelser (hovedforløb) er blevet reduceret i perioden fra 2009 til 2016.

Antallet af udbudssteder har været langt mere konstant på STX-området, og de forandringer, der er sket, skyldes hovedsageligt etableringen af private gymnasier, særligt med en international eller tosproget profil.

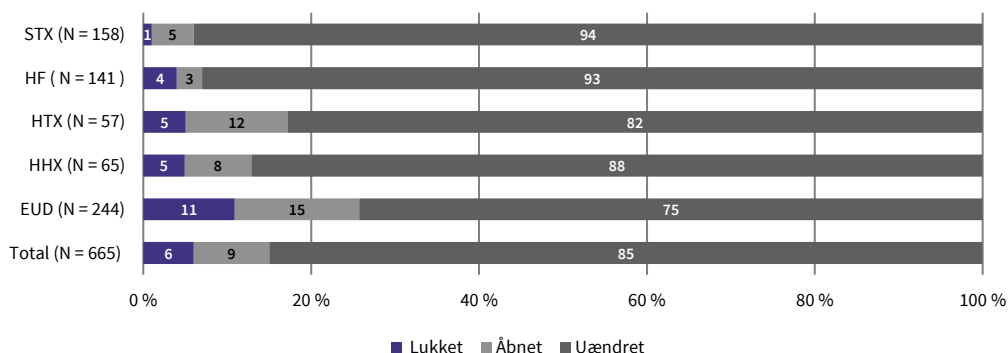
I perioden 2009 til 2017 er der generelt blevet færre selvstændige institutioner, idet mange institutioner er fusioneret til store kombinerede erhvervs- og gymnasieskoler opdelt i afdelinger på forskellige adresser. Til trods for de mange fusioner er der ikke nogen entydig tendens til centralisering af udbuddene. Når det gælder HF-udbuddene, er der dog i flere områder en tendens til, at de er lukket i mindre byer.

4.1 Udvikling med hensyn til udbudssteder

Når man ser på udbuddet af ungdomsuddannelser på landsplan, fremgår det, at der er flest udbudssteder for erhvervsuddannelser efterfulgt af udbudssteder for STX og HF, mens der er færrest udbudssteder for HHX og HTX.

FIGUR 4.1

Udvikling (i procent) med hensyn til antallet af udbudssteder for ungdomsuddannelser, 2009 til 2017

Kilde: Institutionsregisteret og UddannelsesGuiden.

Note: IB henregnes til STX, og IB-Business henregnes til HHX.

Note: N betegner her det samlede antal udbudsadresser, der har eksisteret i perioden 2009 til 2017.

I perioden 2009 til 2017 har der samlet set eksisteret 244 udbudssteder, som har udbudt erhvervsfaglige grundforløb. Dermed udgør de erhvervsfaglige grundforløb den største andel af det samlede antal udbudssteder for ungdomsuddannelserne i Danmark. Erhvervsuddannelserne dækker i modsætning til de gymnasiale uddannelser over et meget differentieret uddannelsesstilbud med over 100 forskellige uddannelser. Det er derfor naturligt, at udbuddet af erhvervsuddannelser er større end udbuddet af de øvrige ungdomsuddannelser. Selvom antallet af udbudssteder for erhvervsuddannelserne er størst, har de unge på en erhvervsuddannelse altså ikke nødvendigvis kort transporttid til deres uddannelsesinstitution, da mange uddannelser kun udbydes udvalgte steder

i landet.²⁹ Dette forudsætter i mange tilfælde større geografisk mobilitet hos de unge, som søger en erhvervsuddannelse, sammenlignet med unge, der vælger en gymnasial uddannelse.

4.1.1 Lille vækst i det samlede antal udbudssteder

Samlet set er antallet af udbudssteder øget en anelse i perioden (jf. figur 4.1). På landsplan er 6 % af udbudsstederne lukket i perioden (40 udbudssteder), mens 9 % af udbudsstederne er åbnet i samme periode (60 udbudssteder). Dvs. at antallet af udbudssteder i 2017 er steget med 20 sammenlignet med 2009. HTX har oplevet den største vækst, idet 12 % nye enheder er kommet til, mens kun 5 % af enhederne er lukket. HF er den eneste ungdomsuddannelse, hvor der ikke er sket en stigning i antallet af udbudssteder på landsplan; tværtimod er der sket et lille fald.

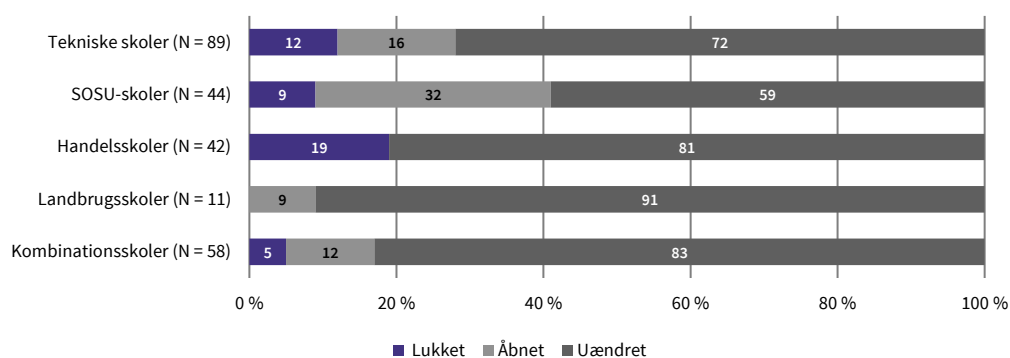
4.1.2 Størst forandring på erhvervsuddannelsesområdet

Udbuddet på erhvervsuddannelsesområdet har gennemgået størst forandring i den undersøgte periode. Således er der kommet 15 % nye uddannelsessteder til i perioden fra 2009 til 2017, mens der er lukket 11 %. Tilsvarende tal for STX er henholdsvis 5 % og 1 %. Dynamikken i erhvervsuddannelsesudbuddet skal ses i lyset af reformen af erhvervsuddannelserne og omstruktureringerne af GF1 samt de udbudsrunder, der har været på området i 2011 og 2017.

Hvis man ser på udviklingen med hensyn til udbuddet af erhvervsuddannelser opdelt på skoletyper, tegnes der et mere nuanceret billede (jf. figur 4.2).

FIGUR 4.2

Udvikling (i procent) med hensyn til antallet af EUD-udbudssteder, 2009 til 2017

Kilde: Institutionsregisteret og UddannelsesGuiden.

Note: AMU-centrene er i denne analyse del af de tekniske skoler.

Note: N betegner her det samlede antal udbudsadresser, der har eksisteret i perioden 2009 til 2017.

²⁹ Fx udbydes træfagenes byggeuddannelse 40 steder i landet, mens værktøjsmageruddannelsen kun udbydes otte steder i landet (jf. UddannelsesGuiden).

Det største fald i antallet af udbudssteder er sket blandt handelsskolerne. Her er 19 % af udbudsstederne lukket (svarende til otte udbudssteder), mens der ikke er kommet nye udbudssteder til. Til gengæld er antallet af uddannelsessteder blandt kombinationsskolerne øget med 12 % i perioden (svarende til syv udbudssteder). Dette indikerer, at en del handelsskoler har gennemgået fusioner i perioden og nu optræder som kombinationsskoler. Der er ligeledes sket en stigning i antallet af udbudssteder blandt SOSU-skolerne i perioden. Her er antallet af udbudssteder øget med hele 32 %, idet 14 udbudssteder er blevet oprettet, mens kun fire er blevet nedlagt (9 %). På de tekniske skoler er 12 % af uddannelsesstederne lukket (svarende til 11 udbudssteder), mens der er oprettet 16 % nye. Antallet af udbudssteder er begrænset blandt landbrugsskolerne. Her er der i perioden kommet ét nyt udbudssted til, svarende til 9 %.

4.1.3 Campusdannelser og fusioner i perioden

Perioden fra 2009 til 2017 har været præget af mange fusioner, hvor selvstændige institutioner er blevet lagt sammen i større enheder, flere steder i form af campusser. Baggrunden for en fusion er typisk et ønske om at frigive økonomiske og administrative ressourcer. Samtidig kan større faglige miljøer give bedre mulighed for at udbyde fælles fag eller små fag på tværs af studieretninger samt gøre det muligt at flytte lærerkræfter rundt i organisationen, hvilket bidrager til at gøre institutionen mindre sårbar over for ændringer i uddannelsesefterspørgslen.³⁰ Fusionerne har særligt gjort sig gældende på EUD-området og inden for HTX og HHX. Men det har også nogle steder berørt udbuddet af STX og HF. Flere skoler i de større byer udbyder alle typer af ungdomsuddannelser, fx NEXT i Københavnsområdet og Rybners i Esbjerg.

4.2 Geografiske forskelle med hensyn til udviklingen i antallet af udbudssteder

I dette afsnit ser vi nærmere på de geografiske forskelle med hensyn til udviklingen i antallet af udbudssteder for ungdomsuddannelser i de forskellige fordelingsområder i Danmark.

Tabel 4.1 sammenfatter udviklingen i antallet af udbudssteder fra 2009 til 2017 opdelt på fordelingsområder. Beskrivelserne er sorteret efter, om det samlede antal udbudssteder er øget eller mindsket i perioden, samt hvor stor ændringen har været.

Det fremgår også af tabellen, hvordan udbuddet af ungdomsuddannelser varierer på tværs af fordelingsområderne. Fordelingsområderne omkring København er fx de eneste, hvor antallet af STX-udbudssteder er på niveau med – eller overstiger – antallet af EUD-udbudssteder.

4.2.1 Størst vækst i byområderne

Der er en tendens til, at den største stigning i antallet af udbudssteder har fundet sted i de fordelingsområder, der omfatter de større byer, herunder fordelingsområde Centrum og Midtjylland Øst, som henholdsvis København og Aarhus er en del af. I Centrum er der sket et fald i antallet af udbudssteder på de tekniske skoler, mens der er sket en stigning i antallet af udbudssteder blandt alle de gymnasiale uddannelser. I Midtjylland Øst er der sket en stigning i antallet af udbudssteder

30 <https://uvm.dk/institutioner-og-drift/institutionsudvikling-og-institutionsstruktur/fusioner>.

for HHX og STX samt en stigning i antallet af udbudssteder blandt kombinationsskolerne, som modsvares af et fald i antallet af udbudssteder blandt handelsskolerne.

Omvendt har der været en mindre stigning eller ligefrem et fald i antallet af udbudssteder i de fordelingsområder, der er placeret uden for de store byer, deriblandt Nordjylland og Midtjylland Vest. I Midtjylland Vest er antallet af udbudssteder faldet for både HTX, HHX og visse EUD-skoletyper. I Nordjylland ses et fald i antallet af udbudssteder for HF og flere skoletyper på EUD, mens der er blevet oprettet udbudssteder på HTX og HHX.

Andre fordelingsområder, der har oplevet vækst i antallet af udbudssteder, er Vestsjælland, Roskilde og Midtjylland Nord, hvor der er sket en stigning i antallet af udbudssteder for EUD fra 2009 til 2017.

TABEL 4.1

Udvikling i antallet af udbudssteder for ungdomsuddannelser, 2009 til 2017, fordelt på fordelingsområde

	HF	STX	HTX	HHX	Kombinations- skoler	Landbrugs- skoler	Handels- skoler	SOSU-skoler	EUD Tekniske skoler	Total	Ændring
Midtjylland Øst											
Antal udbudssteder	10	17	7	8	6	0	9	6	7	70	
Ændring	0	1	0	1	4	0	-3	1	0		4
Roskilde											
Antal udbudssteder	9	6	2	2	1	0	2	2	10	34	
Ændring	0	0	1	0	0	0	0	1	2		4
Vestsjælland											
Antal udbudssteder	10	8	4	4	9	0	0	4	5	44	
Ændring	-1	0	0	0	1	0	0	0	3		3
Midtjylland Nord											
Antal udbudssteder	4	4	2	2	4	2	1	2	3	24	
Ændring	0	0	0	0	0	1	0	1	1		3
Storkøbenhavn N											
Antal udbudssteder	4	15	2	2	1	0	0	2	7	33	
Ændring	0	2	0	1	0	0	0	0	0		3
Centrum											
Antal udbudssteder	8	17	4	3	1	0	1	1	16	51	

	HF	STX	HTX	HHX	Kombinations- skoler	Landbrugs- skoler	Handels- skoler	SOSU-skoler	EUD Tekniske skoler	Total	Ændring
Ændring	2	1	2	1	0	0	0	0	-3		3
Storkøbenhavn V											
Antal udbudssteder	10	12	3	1	2	0	0	2	4	34	
Ændring	1	1	1	0	0	0	0	0	0		3
Storstrøm											
Antal udbudssteder	8	7	5	4	6	0	0	2	3	35	
Ændring	0	1	0	0	0	0	0	0	1		2
Trekantområdet											
Antal udbudssteder	7	5	2	2	0	0	3	3	7	29	
Ændring	0	0	0	0	0	0	0	2	0		2
Sønderjylland											
Antal udbudssteder	8	9	4	3	0	1	3	3	4	35	
Ændring	0	0	0	0	0	0	0	2	-1		1
Nordsjælland											
Antal udbudssteder	11	11	2	3	8	0	1	3	3	42	
Ændring	0	0	0	0	-2	0	0	2	1		1
Midtjylland Syd											
Antal udbudssteder	3	4	1	1	3	1	0	1	0	14	
Ændring	-1	0	0	0	1	0	0	0	0		0
Sydvestjylland											

	HF	STX	HTX	HHX	Kombinations- skoler	Landbrugs- skoler	Handels- skoler	SOSU-skoler	EUD Tekniske skoler	Total	Ændring
Antal udbudssteder	10	6	2	5	2	2	4	1	3	35	
Ændring	-1	0	0	0	1	0	0	0	0		0
Bornholm											
Antal udbudssteder	1	1	1	1	1	0	0	1	0	6	
Ændring	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Fyn											
Antal udbudssteder	13	12	2	4	4	2	4	4	6	51	
Ændring	0	0	0	0	0	0	-2	1	0		-1
Nordjylland											
Antal udbudssteder	18	15	8	10	6	1	9	5	8	80	
Ændring	-2	0	2	1	0	0	-2	-1	0		-2
Midtjylland Vest											
Antal udbudssteder	7	9	6	10	5	2	5	2	3	49	
Ændring	0	0	-2	-2	0	0	-1	1	-1		-5*

Kilde: Institutionsregisteret og UddannelsesGuiden.

Note: Se institutionsliste i bilag 2.

* Den markante nedgang på fem udbudssteder i Midtjylland Vest dækker i vid udstrækning over omstruktureringer i området: Struer Erhvervsskole er blevet fusioneret med Struer Statsgymnasium, hvilket betyder, at der ikke længere udbydes HTX. Derudover er to HHX-udbudssteder blevet til ét. På EUD-området er Holstebro Handelsskole og Holstebro Tekniske Skole lagt sammen på ét udbudssted (Uddannelsescenter Holstebro). Til gengæld har Social og Sundhedsskolen, Herning åbnet en afdeling i Holstebro.

4.2.2 Forskelle i EUX-udbuddet

I forbindelse med erhvervsuddannelsesreformen i 2015 fik erhvervsskolerne mulighed for at udbyde EUX-forløb på alle de erhvervsuddannelser, som de er godkendt til at udbyde. Der er derfor kommet en række EUX-udbud til i 2017. På i alt 58 % af de 217 steder, der udbød EUD i 2017, blev der også udbudt EUX. Der er en vis variation med hensyn til, hvor udbredt EUX er i de forskellige fordelingsområder. EUX er fx meget udbredt i Storstrøm, mens EUX kun udbydes på ca. en tredjedel af EUD-udbudsstederne i Nordsjælland.

TABEL 4.2

Andelen af EUD-udbudssteder, der også udbyder EUX

Fordelingsområde	Ingen EUX		EUX		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Nordsjælland	8	67 %	4	33 %	12	100 %
Storkøbenhavn N	3	33 %	6	67 %	9	100 %
Centrum	8	62 %	5	38 %	13	100 %
Storkøbenhavn V	3	38 %	5	63 %	8	100 %
Fyn	10	56 %	8	44 %	18	100 %
Sydvestjylland	4	33 %	8	67 %	12	100 %
Trekantområdet	7	54 %	6	46 %	13	100 %
Sønderjylland	3	30 %	7	70 %	10	100 %
Roskilde	6	43 %	8	57 %	14	100 %
Vestsjælland	9	53 %	8	47 %	17	100 %
Storstrøm	2	18 %	9	82 %	11	100 %
Nordjylland	9	38 %	15	63 %	24	100 %
Midtjylland Nord	4	33 %	8	67 %	12	100 %
Midtjylland Syd	3	60 %	2	40 %	5	100 %
Midtjylland Vest	5	33 %	10	67 %	15	100 %
Midtjylland Øst	7	32 %	15	68 %	22	100 %
Bornholm	1	50 %	1	50 %	2	100 %
Total	92	42 %	125	58 %	217	100 %

Kilde: Institutionsregisteret og UddannelsesGuiden.

4.2.3 Vækst i private gymnasier

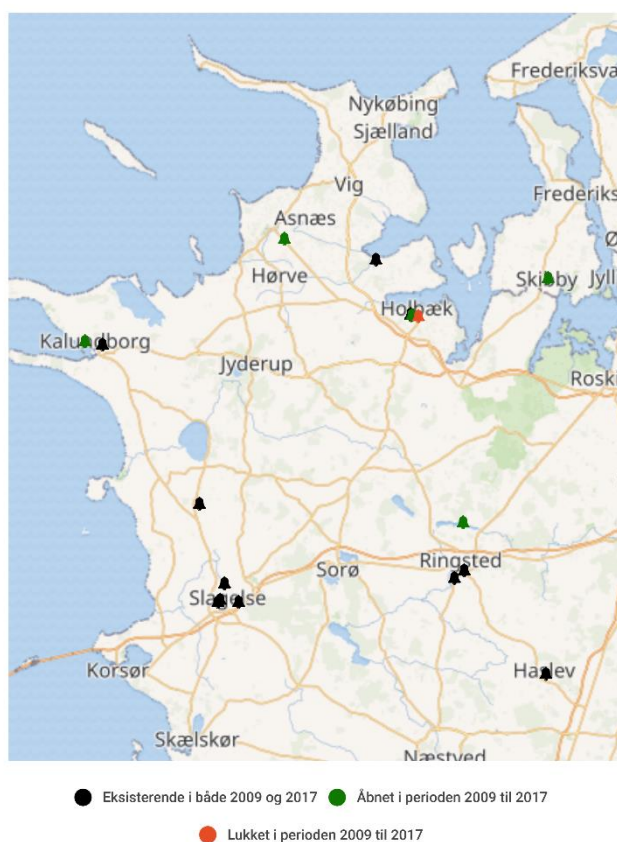
Der er ikke sket store forandringer på STX-området i perioden (jf. figur 4.1). De steder, hvor udbuddet er øget, skyldes det i vid udstrækning åbning af private gymnasier, typisk med en international eller tosproget profil. Denne tendens ses over hele landet, men især i fordelingsområderne omkring de større byer (jf. tabel 4.1). Som nævnt gennemføres der ikke udbudsrunder på det gymnasiale område på samme vis som for erhvervsuddannelserne. Dette kan måske forklare, hvorfor STX-udbuddet har en mere statisk karakter.

4.2.4 Ikke nogen entydig centralisering

Der tegner sig ikke noget entydigt billede, når det gælder spredningen af ungdomsuddannelsesudbuddet i Danmark i perioden. I nogle områder, der tidligere ikke havde udbud, er der kommet udbudssteder til; det gør sig bl.a. gældende for EUD-udbuddet i Vestsjælland (jf. figur 4.3). Omvendt er der flere eksempler på, at udbud er lukket i mindre byer, fx på Læsø og i Fjerritslev. Det er primært for udbud af HF, at vi ser denne tendens (jf. figur 4.4).

FIGUR 4.3

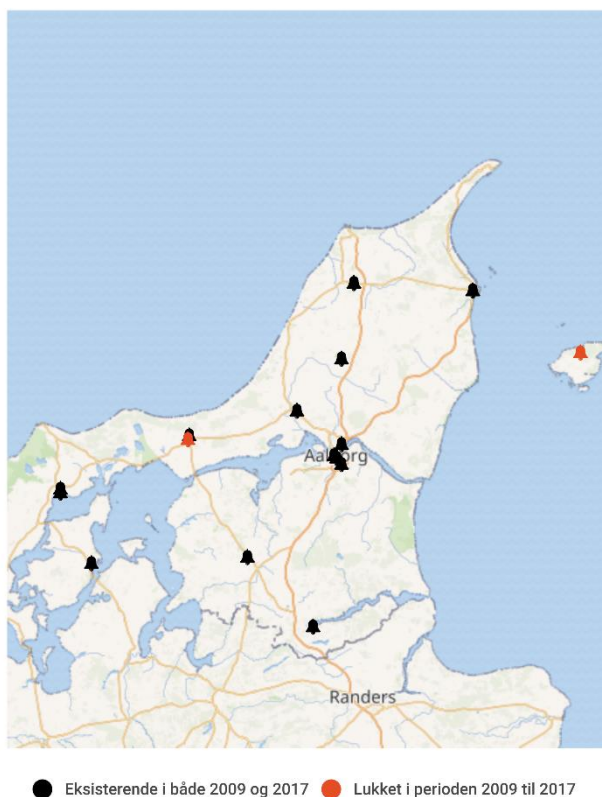
Udvikling i antallet af EUD-udbudssteder i Vestsjælland, 2009 til 2017

Kilde: Institutionsregisteret og UddannelsesGuiden.

FIGUR 4.4

Udvikling i antallet af HF-udbudssteder i Nordjylland, 2009 til 2017

Kilde: Institutionsregisteret og UddannelsesGuiden.

Lukningen af udbud i yderområderne kan ses som et udtryk for den demografiske forskydning af elevgrundlaget fra land til by, som gør det sværere at opretholde uddannelsesudbud i yderområderne. Samtidig betyder lukningerne, at nogle elever vil få længere transporttid til deres uddannelse, hvilket potentielt set kan betyde, at nogle elever fravælger fx en EUX-uddannelse, fordi der ikke er et lokalt udbud af uddannelsen. Som nævnt har afstanden til elevens uddannelsessted samtidig betydning for elevens sandsynlighed for at gennemføre en uddannelse. Lang transporttid kombineret med andre personlige udfordringer kan gøre det svært for nogle unge at have overskud til at gennemføre en uddannelse.

Storkøbenhavn V

Storkøbenhavn V skiller sig ud fra de øvrige fordelingsområder på en lang række punkter. Når det gælder søgningen til ungdomsuddannelserne, træder området ikke markant frem, hverken med hensyn til andelen, der søger EUD, STX eller en ungdomsuddannelse i det hele taget. Til gengæld er det totale antal udbudssteder steget med tre i perioden fra 2009 til 2017, hvilket er en stor stigning sammenlignet med de øvrige fordelingsområder. Stigningen skyldes, at Høje Taastrup Private Gymnasium, som udbyder både STX og HF, er åbnet. Derudover er der åbnet et nyt HTX-udbud på NEXT, Albertslund Gymnasium. Især med hensyn til elevfordelingen tegner der sig et væsentligt anderledes billede for Storkøbenhavn V end for de øvrige fordelingsområder. I Storkøbenhavn V er der generelt en stor andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem og elever med ikke-vestlig baggrund. Det er karakteristisk for dette område, at en stor andel af eleverne med ikke-vestlig baggrund vælger en treårig gymnasial uddannelse. Særligt på HHX er der en stor og stigende andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem, hvor der også har været et stærkt faldende karaktergennemsnit i perioden fra 2009 til 2017. Det ser altså ud til, at det i Storkøbenhavn V er lykkedes at tiltrække en elevgruppe til de treårige gymnasiale uddannelser, som ikke traditionelt har valgt denne type ungdomsuddannelse. Det afspejler sig også i de åbnede udbud i form af Høje Taastrup Private Gymnasium og HTX-udbuddet i Albertslund.

5 Elevgrundlag

I dette kapitel beskriver vi udviklingen i elevgrundlaget på de forskellige typer af ungdomsuddannelser i perioden 2009 til 2016. Formålet er at analysere elevgrundlaget på uddannelserne og herunder undersøge, om der er sket en øget polarisering af de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne, i takt med at søgningen til uddannelserne har ændret sig.

Elevgrundlaget beskrives på baggrund af andelen af elever, hvis forældre har grundskole som højeste afsluttede uddannelse (såkaldt uddannelsesfremmede hjem), elevernes karakterer ved folkeskolens afgangseksamen og andelen af elever med ikke-vestlig baggrund. Eleverne indgår i analysen det år, hvor de er startet på en ungdomsuddannelse. Elevgrundlaget er dermed opgjort på baggrund af, hvilke elevtyper der søger de forskellige ungdomsuddannelser, og et eventuelt frafald fra uddannelsen er ikke en del af analysen.

Overordnet set viser analysen, at der er klare forskelle på elevgrundlaget på tværs af de forskellige ungdomsuddannelser, men at der – på landsplan – ikke er tegn på en øget polarisering med hensyn til karaktergennemsnit og andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem. HF har dog oplevet en udvikling i retning af et mindre ressourcestærkt elevgrundlag i perioden 2009 til 2016. Uddannelserne HF, EUD og EUX har generelt en væsentligt større andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem og med lavere karaktergennemsnit fra grundskolen end de treårige gymnasiale uddannelser. På EUD er optagelevernes karaktergennemsnit steget 0,2 karakterpoint siden 2015, hvor adgangskravet på 02 blev indført. Men samme tendens ses også for de øvrige ungdomsuddannelser, undtagen HF. Eleverne på EUX har generelt et højere karaktergennemsnit end eleverne på EUD, men der er stor variation på tværs af de geografiske områder. I en række områder er karaktergennemsnittet på EUX markant højere end på EUD og også højere end karaktergennemsnittet på HF.

Der er imidlertid en tendens til øget polarisering af de forskellige ungdomsuddannelser med hensyn til elevernes herkomst. På landsplan var der således i 2009 2 procentpoints forskel mellem den ungdomsuddannelse, der havde den største andel af elever med ikke-vestlig baggrund, og den ungdomsuddannelse, der havde den mindste andel af elever med ikke-vestlig baggrund, mens forskellen i 2016 var på 8 procentpoint. Den største andel af elever med ikke-vestlig baggrund findes på HF, mens den mindste andel findes på HHX og EUD.

Der er samtidig betydelige geografiske forskelle med hensyn til fordelingen af elever med ikke-vestlig baggrund. Her er det særligt fordelingsområderne omkring København, der skiller sig ud. Først og fremmest har disse områder en langt større andel af elever med ikke-vestlig baggrund end de øvrige fordelingsområder, men de afviger også på andre måder fra det generelle billede: Storkøbenhavn V har som det eneste fordelingsområde en større andel af elever med ikke-vestlig baggrund på de treårige gymnasiale uddannelser end på de øvrige uddannelser (HF, EUX og EUD). Nordsjælland og Storkøbenhavn N har omvendt en meget stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUD og EUX. Endelig skiller fordelingsområderne Trekantområdet, Storstrøm, Midtjylland Nord, Midtjylland Syd og Midtjylland Øst sig ud, ved at der her er en relativt stor andel af elever

med ikke-vestlig baggrund på EUX sammenlignet med andelen på EUX i landets øvrige fordelingsområder.

5.1 Elever fra uddannelsesfremmede hjem

Siden 2006 er der sket en betydelig stigning i andelen af 15-69-årige med en videregående uddannelse som deres højeste fuldførte uddannelse i alle landets fem regioner³¹. Med hensyn til udviklingen i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem må man derfor overordnet set forvente et fald i andelen, i takt med at uddannelsesniveaut stiger på landsplan. Omvendt kan der samtidig være en tendens til, at flere unge fra uddannelsesfremmede hjem tager en ungdomsuddannelse, hvilket vil afspejle sig i en stigning i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem.

5.1.1 Andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem størst på HF og EUD

I 2016 var andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem knap 5 % på de treårige gymnasiale uddannelser, godt 10 % på HF og EUX og mere end 15 % på EUD (jf. tabel 5.1). Således er der i 2016 en forskel på 12 procentpoint (pp.) mellem den ungdomsuddannelse, der har den største andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem, og den ungdomsuddannelse, der har den mindste andel. Denne forskel har været mere eller mindre konstant i perioden fra 2009 til 2016.

TABEL 5.1

Udvikling i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem fordelt på ungdomsuddannelser, 2009 til 2016

	2009 (N = 97.132)	2011 (N = 104.874)	2013 (N = 105.498)	2015 (N = 108.675)	2016 (N = 110.785)	Udvikling (2009-16)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	pp.
STX	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %	0
HTX	6 %	5 %	5 %	5 %	5 %	-1*
HHX	7 %	6 %	5 %	5 %	4 %	-3*
HF	10 %	10 %	11 %	11 %	11 %	1
EUD	17 %	16 %	16 %	15 %	16 %	-1*
EUX				14 %	11 %	
Total	11 %	10 %	10 %	10 %	10 %	1*
Forskel (pp.)	13 (pp.)	12 (pp.)	12 (pp.)	11 (pp.)	12 (pp.)	1*

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Rækken "Forskel (pp.)" udtrykker forskellen i procentpoint mellem den ungdomsuddannelse, der har den største andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem, og den ungdomsuddannelse, der har den mindste andel.

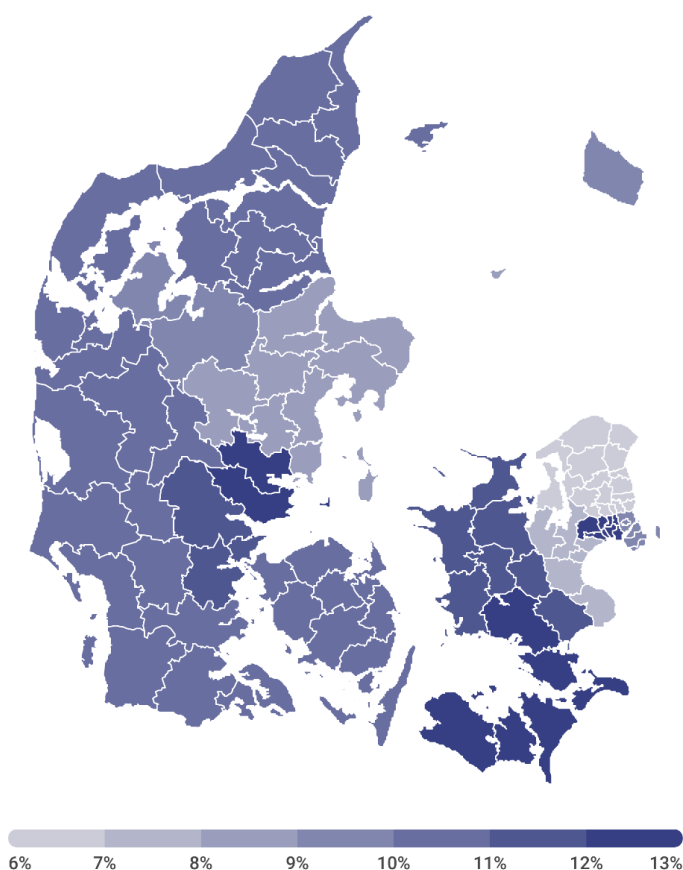
* Udviklingen er statistisk signifikant ved et signifikansniveau på 5 %, testet som forskellen mellem andelen i 2009 og 2016 ved hjælp af en two-sample-proportion-test.

31 <http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=20036>.

Overordnet set tegner der sig nogenlunde samme mønster i de enkelte fordelingsområder som på landsplan. Dog har enkelte områder en større andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem på ungdomsuddannelserne generelt. Det gør sig især gældende for Storkøbenhavn V, Midtjylland Syd og Storstrøm (jf. figur 5.1).

FIGUR 5.1

Andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem, 2016 (N = 110.785)

Kilde: Registre i Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser den samlede andel af elever på ungdomsuddannelserne, hvis forældre har grundskole som højeste fuldførte uddannelse (uddannelsesfremmede hjem) i 2016, opdelt på fordelingsområder. De lyse områder indikerer en lille andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem, mens de mørkere områder indikerer en stor andel.

Storkøbenhavn V adskiller sig desuden ved at have en meget stor andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem på HHX (22 %) – andelen er større end på både HF (12 %), EUD (17 %) og EUX (11 %). Midtjylland Vest adskiller sig, ved at andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem er markant mindre på EUX (7 %) end på EUD (18 %).

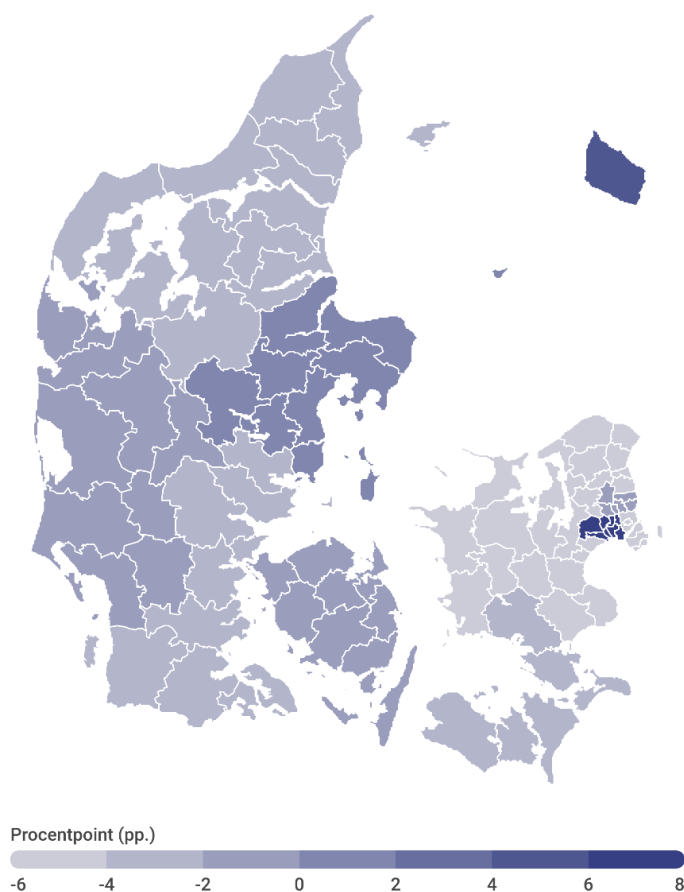
5.1.2 Ingen markant udvikling i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem

Det fremgår også af tabel 5.1, at udviklingen i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem varierer på tværs af ungdomsuddannelserne. HTX og HHX har oplevet en nedgang i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem. Andelen har været mere eller mindre konstant på HF, STX og EUD. Det er endnu for tidligt at sige noget entydigt om udviklingen for EUX.

Ser man på udviklingen i de enkelte fordelingsområder, træder enkelte områder frem, særligt med hensyn til HHX: I Storkøbenhavn V er andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem på HHX steget med 8 procentpoint i perioden fra 2009 til 2016. Omvendt er andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem på HHX faldet med ca. 6 procentpoint i fordelingsområderne Centrum, Roskilde og Vestsjælland (jf. figur 5.2).

FIGUR 5.2

Udvikling i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem på HHX

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: N i 2009 = 9.241; N i 2016 = 10.821.

5.2 Elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen

5.2.1 Karaktergennemsnittet er højest på STX og lavest på EUD

I 2016 havde eleverne på STX det højeste gennemsnit fra folkeskolen (8,0) efterfulgt af elever fra HTX (7,7) og HHX (7,3). Elever på HF, EUD og EUX havde et markant lavere karaktergennemsnit (4,7-5,2) (jf. tabel 5.2). Dog er optagelevernes karaktergennemsnit på EUD steget med 0,2 karakterpoint siden 2015, hvor adgangskravet på 02 blev indført. Men samme tendens ses også for de øvrige ungdomsuddannelser, undtagen HF. Ser man på EUX, er karaktergennemsnittet lidt højere end på EUD. Således ses der i 2016 en forskel på 3,3 karakterpoint mellem den ungdomsuddannelse, der havde det højeste karaktergennemsnit, og den ungdomsuddannelse, der havde det laveste karaktergennemsnit. Forskellen har været konstant i perioden fra 2009 til 2016.

TABEL 5.2

Udvikling i elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangsprøve fordelt på ungdomsuddannelser, 2009 til 2016

	2009	2011	2013	2015	2016	Udvikling (2009-16)
	N = 84.287	N = 92.707	N = 94.231	N = 97.576	N = 99.347	
STX	7,8	7,7	7,8	7,9	8,0	0,2*
HTX	7,5	7,5	7,5	7,7	7,7	0,2*
HHX	6,8	6,8	6,9	7,1	7,3	0,5*
HF	5,5	5,5	5,2	5,1	5,2	-0,3*
EUD	4,5	4,5	4,5	4,7	4,7	0,2*
EUX				5,1	5,1	
Total	6,1	6,1	6,2	6,2	6,3	0,2*
Forskel	3,3	3,2	3,3	3,2	3,3	0,0

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Rækken "Forskel" udtrykker forskellen i karakterpoint mellem den ungdomsuddannelse, hvor eleverne har det højeste karaktergennemsnit, og den ungdomsuddannelse, hvor eleverne har det laveste karaktergennemsnit.

* Udviklingen er statistisk signifikant ved et signifikansniveau på 5 %, testet som forskellen mellem gennemsnittene i 2009 og 2016 ved hjælp af en two-sample-pooled-t-test.

5.2.2 HF har oplevet et fald i elevernes karaktergennemsnit

Det fremgår også af tabel 5.2, at HF som den eneste ungdomsuddannelse har oplevet en negativ udvikling i elevernes karaktergennemsnit, til trods for at det samlede karaktergennemsnit fra grundskolen er steget i perioden fra 2009 til 2016³².

32 Tal fra STIL's datavarehus viser, at karaktergennemsnittet fra folkeskolen generelt har været stigende de seneste år fra 6,4 i 2009 til 7,0 i 2016.

5.2.3 Der er sket en generel stigning i karaktergennemsnittet i Københavnsområdet bortset fra Storkøbenhavn V

I de fleste fordelingsområder ser man nogenlunde samme billede af karaktergennemsnittet som på landsplan. Dog er der nogle afvigelser – særligt i Københavnsområdet. Centrum er fx det eneste fordelingsområde, hvor karaktergennemsnittet på HF ikke er faldet (jf. tabel 5.3). Her er karaktergennemsnittet steget på alle ungdomsuddannelserne, og særligt har EUD og HTX oplevet en stigning. Det betyder, at forskellen mellem uddannelserne er mindsket en anelse i dette fordelingsområde.

TABEL 5.3

Centrum: udvikling i elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangsprøve fordelt på ungdomsuddannelser, 2009 til 2016

Centrum	2009 (N = 6.227)	2011 (N = 7.670)	2013 (N = 8.456)	2015 (N = 9.409)	2016 (N = 9.629)	Udvikling (2009-16)
STX	7,6	7,5	7,6	7,7	7,9	0,3*
HTX	7,4	7,8	7,8	8,0	8,0	0,6*
HHX	6,6	6,7	7,0	7,5	7,9	1,3*
HF	5,3	5,6	5,5	5,4	5,4	0,1
EUD	4,4	4,8	5,0	5,1	5,2	0,8*
EUX				5,6	5,1	
Forskel	3,2	3,0	2,8	2,9	2,9	-0,3*

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Rækken "Forskel" udtrykker forskellen i karakterpoint mellem den ungdomsuddannelse, hvor eleverne har det højeste karaktergennemsnit, og den ungdomsuddannelse, hvor eleverne har det laveste karaktergennemsnit.

* Udviklingen er statistisk signifikant ved et signifikansniveau på 5 %, testet som forskellen mellem gennemsnittene i 2009 og 2016 ved hjælp af en two-sample-pooled-t-test.

Et lignende billede tegner sig for Nordsjælland og Storkøbenhavn N, omend stigningerne her er lidt mindre end i Centrum, og HF har oplevet et lille fald i karaktergennemsnittet. I Nordsjælland har HHX imidlertid oplevet en markant stigning i optageelevernes karaktergennemsnit fra 5,8 i 2009 til 7,4 i 2016.

Det omvendte billede tegner sig i Storkøbenhavn V, hvor HHX og HF har oplevet store fald i optageelevernes karaktergennemsnit i perioden (jf. tabel 5.4).

TABEL 5.4

Storkøbenhavn V: udvikling i elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangsprøve fordelt på ungdomsuddannelser, 2009 til 2016

Storkøbenhavn V	2009 (N = 4.790)	2011 (N = 5.099)	2013 (N = 5.173)	2015 (N = 5.391)	2016 (N = 5.201)	Udvikling (2009-16)
STX	7,4	7,1	7,2	7,4	7,3	-0,1
HTX	7,1	7,0	6,8	7,2	7,0	-0,1
HHX	6,5	6,2	5,5	5,2	5,5	-1,0*
HF	5,5	5,3	5,2	4,7	4,9	-0,6*
EUD	4,2	4,2	4,3	4,5	4,3	0,1
EUX				4,5	5,3	
Forskel	3,2	2,9	2,9	2,9	3,0	-0,2*

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Rækken "Forskel" udtrykker forskellen i karakterpoint mellem den ungdomsuddannelse, hvor eleverne har det højeste karaktergennemsnit, og den ungdomsuddannelse, hvor eleverne har det laveste karaktergennemsnit.

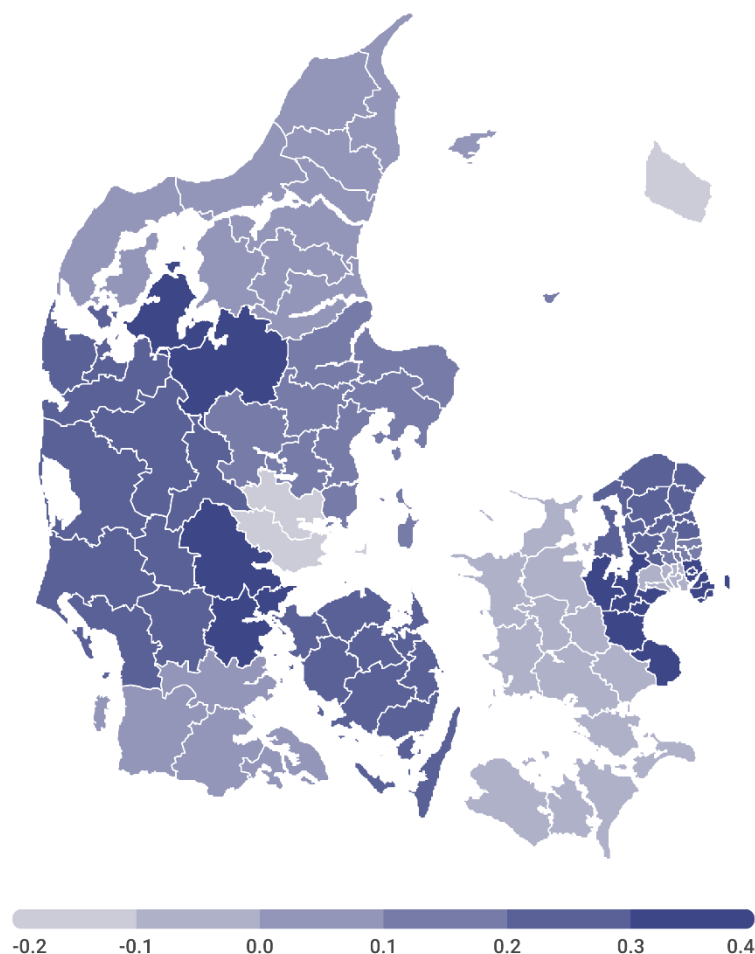
* Udviklingen er statistisk signifikant ved et signifikansniveau på 5 %, testet som forskellen mellem gennemsnittene i 2009 og 2016 ved hjælp af en two-sample-pooled-t-test.

5.2.4 Karaktergennemsnittet er faldet på STX i enkelte fordelingsområder

Storstrøm, Vestsjælland, Midtjylland Syd og ikke mindst Bornholm skiller sig ud ved at være de eneste fordelingsområder, hvor optageelevernes karaktergennemsnit på STX er faldet (jf. figur 5.3). I Storstrøm og Vestsjælland gælder det også for HTX. Dette gælder imidlertid ikke for Midtjylland Syd, som har oplevet en stor stigning i optageelevernes karaktergennemsnit på HTX. Det kan hænge sammen med, at uddannelsen først er blevet oprettet i løbet af perioden og dermed har gennemgået en opstartsfasen.

FIGUR 5.3

Udvikling i karaktergennemsnit på STX, 2009 til 2016

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Forskellene er beregnet som absolutte forskelle i karakterpoint.

Note: N i 2009 = 27.440; N i 2016 = 32.777.

5.2.5 EUX har højere gennemsnit end EUD – særligt i nogle fordelingsområder

Generelt har elever, der optages på EUX, et højere gennemsnit end elever på EUD, men der er stor variation i størrelsesforskellen. I en række områder er karaktergennemsnittet på EUX så meget højere, at det overstiger karaktergennemsnittet på HF. Det gør sig gældende for Storkøbenhavn V, Roskilde, Trekantområdet, Sydvestjylland, Midtjylland Nord og Midtjylland Vest.

5.3 Elever med ikke-vestlig baggrund

5.3.1 Flest elever med ikke-vestlig baggrund på HF

Andelen af elever med ikke-vestlig baggrund udgjorde i 2016 mellem 8 % og 15 % på ungdomsuddannelserne – flest på HF og færrest på HHX og EUD. På landsplan er der lidt flere elever med ikke-vestlig baggrund på EUX end på EUD.

5.3.2 Stigning i andel af elever med ikke-vestlig baggrund på HF og STX

Andelen af elever med ikke-vestlig baggrund er steget en anelse på ungdomsuddannelserne, parallelt med den overordnede stigning i befolkningen samlet set.³³ Stigningen er dog ulige fordelt mellem ungdomsuddannelses typerne. Det er hovedsageligt på HF og STX, at andelen er øget, mens EUD og HHX slet ikke har oplevet en stigning.

TABEL 5.5

Udvikling i andelen af elever med ikke-vestlig baggrund fordelt på ungdomsuddannelser, 2009 til 2016

	2009 (N = 97.132)	2011 (N = 104.874)	2013 (N = 105.498)	2015 (N = 108.675)	2016 (N = 110.785)	Udvikling (2009-16)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	pp.
STX	7 %	8 %	9 %	10 %	11 %	4*
HTX	8 %	8 %	8 %	9 %	9 %	1*
HHX	8 %	8 %	7 %	7 %	8 %	0
HF	10 %	9 %	12 %	14 %	15 %	5*
EUD	8 %	7 %	8 %	8 %	8 %	0
EUX				8 %	9 %	
Total	8 %	8 %	8 %	9 %	9 %	1*
Forskel (pp.)	2	2	4	7	8	5

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Rækken "Forskel (pp.);" udtrykker forskellen i procentpoint mellem den ungdomsuddannelse, der har den største andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem, og den ungdomsuddannelse, der har den mindste andel.

* Udviklingen er statistisk signifikant ved et signifikansniveau på 5 %, testet som forskellen mellem andelen i 2009 og 2016 ved hjælp af en two-sample-proportion-test.

5.3.3 Stigende forskel i andelen af elever med ikke-vestlig baggrund mellem ungdomsuddannelserne

Forskellen i andelen af elever med ikke-vestlig baggrund på tværs af uddannelserne har været stigende i den undersøgte periode. På landsplan var der således 2 procentpoints forskel mellem den største og den mindste andel i 2009, mens forskellen i 2016 var på 8 procentpoint. Det tyder altså på, at der sker en øget polarisering mellem de forskellige ungdomsuddannelser med hensyn til elevernes herkomst.

5.3.4 Geografiske forskelle i fordelingen af elever med ikke-vestlig baggrund

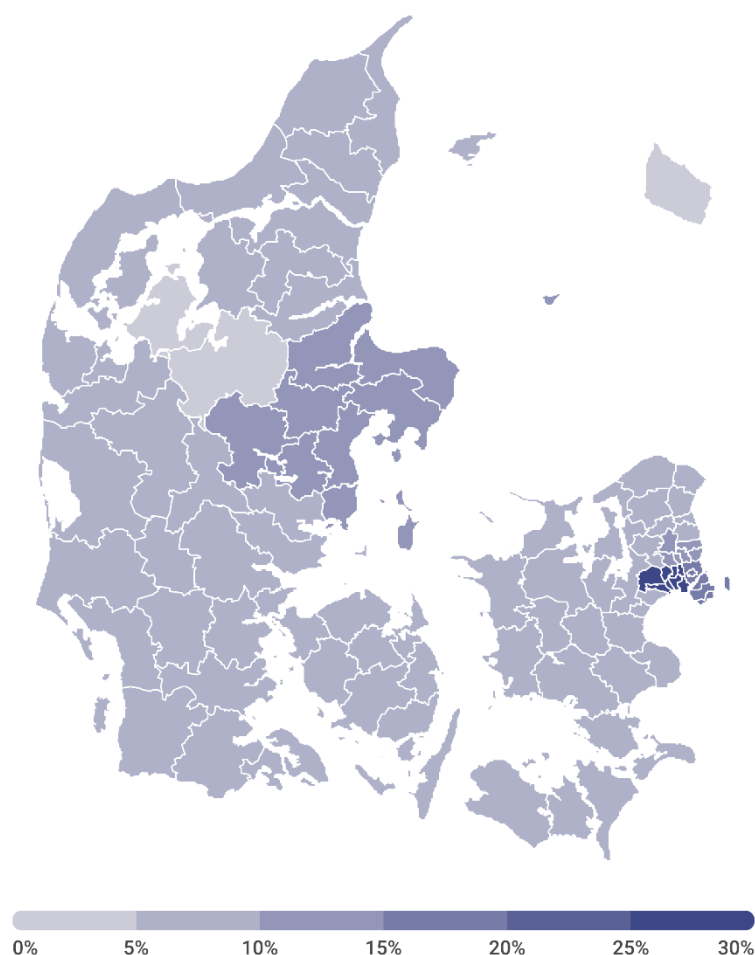
I de fleste fordelingsområder ser man enten en relativt jævn fordeling af elever med ikke-vestlig baggrund på de forskellige uddannelser eller en større andel af elever med ikke-vestlig baggrund på STX og HF. Der er dog visse regionale forskelle med hensyn til fordelingen af elever med ikke-

³³ <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkning-og-valg/indvandrere-og-efterkommere/indvandrere-og-efterkommere>.

vestlig baggrund, og særligt fordelingsområderne omkring København skiller sig ud. Disse områder har en langt større andel af elever med ikke-vestlig baggrund end de øvrige fordelingsområder (jf. figur 5.4), men der er også en række andre afvigelser.

FIGUR 5.4

Andel af elever med ikke-vestlig baggrund, 2016 (N = 110.785)

Kilde: Registre i Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser den samlede andel af elever på ungdomsuddannelserne med ikke-vestlig baggrund i 2016, opdelt på fordelingsområder. De lyse områder indikerer en lille andel af elever med ikke-vestlig baggrund, mens de mørkere områder indikerer en stor andel.

Storkøbenhavn V har en stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på de treårige gymnasiale uddannelser

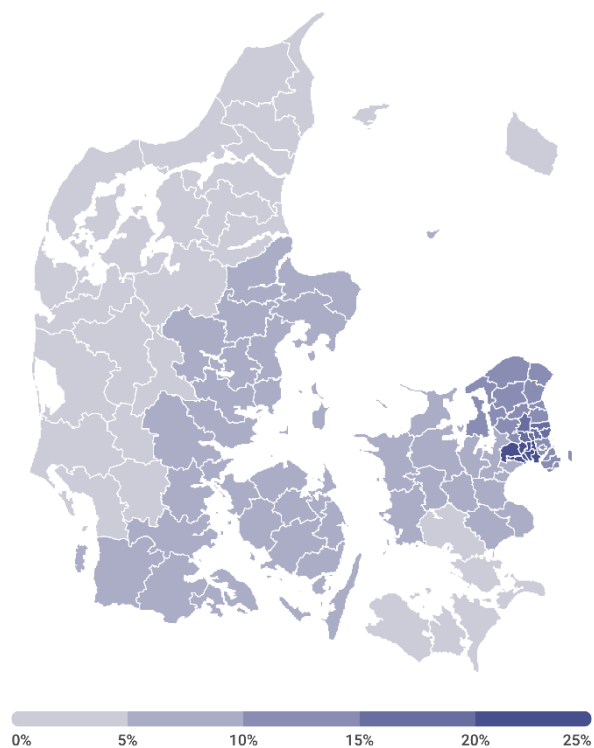
Storkøbenhavn V har den største andel af elever med ikke-vestlig baggrund og er derudover det eneste fordelingsområde, hvor andelen af elever med ikke-vestlig baggrund er større på alle de treårige gymnasiale uddannelser (32-55 %) end på de øvrige ungdomsuddannelser (13-31 %).

Nordsjælland og Storkøbenhavn N har en stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUD og EUX

Omvendt skiller Nordsjælland sig ud ved – foruden HF (23 %) – at have en stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUD og EUX (16-21 %). Samtidig er der sket et markant fald i andelen af elever med ikke-vestlig baggrund på HHX siden 2009 (15 %), hvor det dengang var den ungdomsuddannelse, der havde den største andel af elever med ikke-vestlig baggrund (20 %). Man ser også en stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på erhvervsuddannelserne i Storkøbenhavn N – og også på HF, hvor der er sket en stigning på knap 10 procentpoint i perioden.

FIGUR 5.5

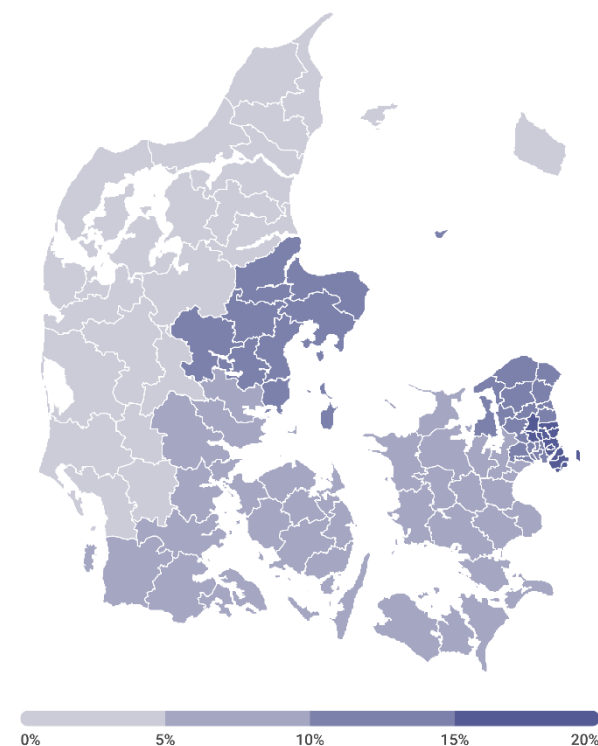
Andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUD, 2016

Kilde: Danmarks Statistik.
Note: N = 45.582.

FIGUR 5.6

Andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUX, 2016

Kilde: Danmarks Statistik.
Note: N = 5.174.

Stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUX i nogle fordelingsområder

Endelig er der en række fordelingsområder, som skiller sig ud ved at have en relativt stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund på EUX sammenlignet med de øvrige fordelingsområder. Her er andelen i samme størrelsesorden som andelen af elever på HF og STX. Dette billede er mest udtalt for fordelingsområderne Trekantområdet, Storstrøm, Midtjylland Nord, Midtjylland Syd og Midtjylland Øst.

En forklaring på forskellene mellem fordelingsområderne kan ligge i de sociodemografiske forskelle mellem områderne og i de fremherskende uddannelsesdiskurser i de enkelte områder. EUX er eksempelvis steget i nogle områder, hvor man må forvente, at der bor mange forældre med en erhvervsuddannelse. Opvækststedet kan også på anden vis have betydning for de unges uddannelsespositioneringer, idet elevsammensætningen i grundskolen kombineret med hjemmets sociale baggrund har betydning for de unges uddannelsesforestillinger og -valg.³⁴ De unge påvirkes dermed af de andre elever i grundskolen og følger til dels de samme uddannelsesspor som deres klassekammerater. Herudover kan der naturligvis være forskelle med hensyn til både skoleindsatser og vejledningsmæssige indsatser i grundskolen og med hensyn til formidlingsmæssige indsatser/kampagner fra ungdomsuddannelsesinstitutionerne.

Vestsjælland

Vestsjælland er et af de fordelingsområder, som har oplevet en stigning i det samlede antal udbudssteder. Der er primært på EUD-området, at der er sket ændringer, og der er flere eksempler på, at der er kommet udbud til, hvor der ikke tidligere har været udbud. Særligt blandt de tekniske skoler er antallet af udbudssteder øget: Roskilde Tekniske Skole har åbnet afdelinger i bl.a. Kalundborg og Ringsted, mens EUC Nordvestsjælland har fået en afdeling i Fårevejle. Til gengæld har VUC Vestsjælland Nord lukket et HF-udbud i Nykøbing Sjælland.

Vestsjælland er et af de fordelingsområder, som har den største andel af unge, der *ikke* har søgt en ungdomsuddannelse, to år efter at de har forladt grundskolen. Andelen er steget med 3 procentpoint fra 9 % i 2009 til 12 % 2017, og den ligger nu markant højere end landsgennemsnittet på 8 %.

Hvad angår søgningen til de specifikke ungdomsuddannelser, er søgningen til STX noget mindre end på landsplan, mens søgningen til EUD ligger lidt højere. Overordnet set har Vestsjælland dog gennemgået nogenlunde den samme udvikling, som ses på landsplan. Sammenlignet med resten af landet er søgningen til HF en anelse større (7 % sammenlignet med 6 % på landsplan, men den har i perioden 2011 til 2013 været oppe på 9 %).

Med hensyn til elevgrundlaget har Vestsjælland oplevet en markant nedgang i andelen af elever fra uddannelsesfremmede hjem på HHX sammenlignet med udviklingen på landsplan (6 procentpoint sammenlignet med 3 procentpoint). Til gengæld er Vestsjælland et af de eneste fordelingsområder, hvor karaktergennemsnittet på STX og HTX er faldet, mens det på landsplan er steget med 0,2 karakterpoint.

34 Gravesen, D.T. (2012). *Fra sted til sted. Om boligkvarterets betydning for unges uddannelsespositioneringer*. København: Københavns Universitet.

I Vestsjælland ser man således ikke umiddelbart nogen klar sammenhæng mellem udviklingen med hensyn til søgning, udbudssteder og elevgrundlag, ud over at den lidt større søgning til EUD ser ud til at afspejle sig i, at det på EUD-området har været muligt at øge antallet af udbudssteder, hvor der udbydes EUD-grundforløb.

Appendiks A – Design og metode

Rapporten bygger på en registerbaseret kortlægning af udviklingen i søgemønstre, udbudssteder og elevgrundlag for de forskellige ungdomsuddannelser i perioden fra 2009 til 2016 - eller 2017, hvor det er muligt. Kortlægningen er suppleret med et desk study, der har haft til formål at skabe et overblik over de aktører, rammer og regler, der kan have haft indflydelse på udviklingen i den undersøgte periode.

Registerundersøgelsen er baseret på oplysninger fra uddannelsesregistre i Styrelsen for It og Læring (STIL) og befolkningsregistre i Danmarks Statistik (DST). Analyserne beskriver udviklingen i søgemønstre, elevgrundlag og uddannelsesudbud for de forskellige ungdomsuddannelser over tid fra 2009 til 2016 - og 2017, hvor det er muligt. Denne periode er valgt for at give mulighed for at belyse udviklingen efter strukturreformen og udnytte, at den lange periode minimerer risikoen for, at undersøgelsen påvirkes af tilfældige udsving mellem de enkelte år. Til forskel fra tidligere undersøgelser fx Gymnasieelevers baggrund og forskellighed (EVA, 2015) er der ikke nogen databrud i karkerskalaen i den undersøgte periode.

Operationalisering af ungdomsuddannelser

Udviklingen beskrives for de forskellige ungdomsuddannelser og i analyserne er ungdomsuddannelser opdelt følgende kategorier:

- Almene gymnasiale uddannelser (STX)
- Højere teknisk eksamen (HTX)
- Højere handelseksamen (HHX)
- Højere forberedelseseksamen (HF)
- Erhvervsuddannelse (EUD)
- Erhvervsuddannelse med fag på gymnasialt niveau (EUX).

International Baccalaureate (IB) er inkluderet i STX-kategorien, mens Studenterkursus er medtaget i HF-kategorien.

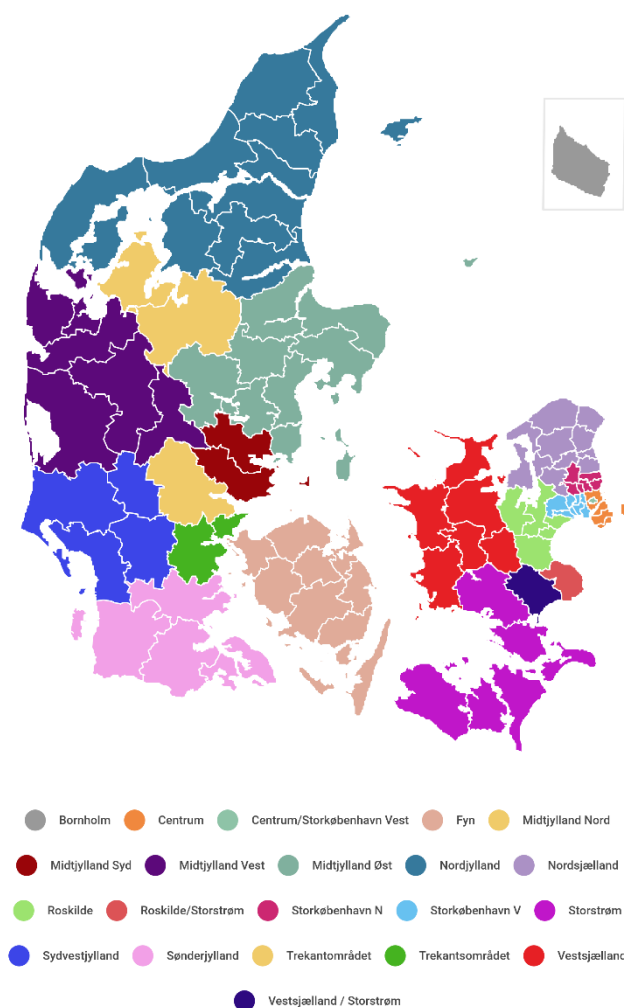
Fordelingsområder

For at kunne belyse eventuelle geografiske forskelle er alle analyser opdelt på fordelingsområder. Fordelingsområder er regionalt forankrede områder, inden for hvilke fordeling af elever finder sted mellem STX- og HF-institutioner ud fra fastsatte fordelingsregler. Der er i alt 16 fordelingsområder i Danmark, hvilket gør det muligt at se på geografiske forskelle på et vist detaljeringsniveau, uden at

det bliver for uoverskueligt. Selvom fordelingsområder er en konstruktion, der knytter an til organiseringen på HF/STX-området, er fordelingsområderne i vid udstrækning sammenfaldende med ”pendlingsområder”, som Danmarks Statistik opererer med.³⁵ Bornholm er på grund af sin isolerede beliggenhed ikke en del af et fordelingsområde, men analyseres separat.

FIGUR A.1

Fordelingsområder

³⁵ DST Analyse: Færre og større pendlingsområder. Thomas Thorsen, Anne Kaag Andersen og Mathilde Lund Holm 2016.

I og med, at fordelingsområder ikke er et geografisk område som sådan, men i højere grad en samarbejdskonstruktion, er det ikke i alle tilfælde givet, hvor grænserne for fordelingsområderne går. Klassificeringen af fordelingsområder er baseret på oplysninger fra regionerne og er hovedsageligt foretaget på baggrund af kommunekoder, men i de tilfælde, hvor fordelingsområdet ikke følger kommunegrænserne, anvendes postnummeret. Nedenfor ses, hvordan vi har valgt at omklassificere fordelingsområderne på baggrund af postnumre:

- Frederiksberg kommune henregnes som udgangspunkt til *Centrum*, men postnummer 2000 henregnes til *Storkøbenhavn V*
- Stevns kommune henregnes som udgangspunkt til *Storstrøm*, men postnummer 4671 Strøby henregnes til *Roskilde*
- Faxe kommune henregnes som udgangspunkt til *Storstrøm*, men postnummer 4690 Haslev henregnes til *Vestsjælland*
- Københavns kommune henregnes som udgangspunkt til *Centrum*, men
 - Postnummer 2700 Brønshøj henregnes til *Storkøbenhavn V*
 - Postnummer 2720 Vanløse henregnes til *Storkøbenhavn V*
 - Postnummer 2900 Hellerup henregnes til *Storkøbenhavn N*
- Rudersdal kommune henregnes som udgangspunkt til *Storkøbenhavn N*, men
 - Postnummer 2970 Hørsholm henregnes til *Nordsjælland*
 - Postnummer 3460 Birkerød henregnes til *Nordsjælland*
 - Postnummer 2950 Vedbæk henregnes til *Nordsjælland*

Søgemønstre

Analysen af søgemønstre er baseret på data fra Fælles Tilmelding til Ungdomsuddannelser (FTU) i Optagelse.dk. Beskrivelsen af søgemønstre tager udgangspunkt i søgning til ungdomsuddannelse blandt de elever, der har forladt grundskolen de foregående to år. Afgrænsning af populationen er foretaget på baggrund af elevregisteret i Danmarks Statistik (KOTRE), som indeholder informationer om, hvilke uddannelsesprogrammer den enkelte person har været indskrevet på i løbet af sin uddannelseskariere. I et givent analyse-år betyder det, at elever der har forladt grundskolen samme år eller året før medtages i analysen.

Hvis personen ikke optræder i FTU i disse to år, klassificeres personen som ”ingen ungdomsuddannelse”. Det samme gælder for de elever, der har søgt et forberedende tilbud eller lignende. I opgørelsen af søgning fokuserer vi udelukkende på ansøgernes førsteprioritet. Opdelingen i fordelingsområder er i denne analyse baseret på ansøgernes bopæl, det år de forlod grundskolen. Disse oplysninger stammer fra registre i Danmarks Statistik, herunder befolkningsregisteret (BEF) og registeret for bopælsændringer (BEFPOP).

Udbudssteder

Opgørelsen af udviklingen i uddannelsesudbud tager afsæt i Institutionsregisteret og opgør antallet af udbudsadresser i området. Med henblik på at kortlægge det specifikke udbud af uddannelser på en given institution er oplysninger fra UddannelsesGuiden desuden inddraget. Det har ikke i alle

tilfælde været muligt at fastlægge typen af udbud tilbage i tid, fx om alle de inkluderede VUC'er har udbudt HF, eller om der har været udbudt EUD eller AMU på et givent udbudssted. Vi har forsøgt at opklare tvivlsspørgsmål ved at kontakte det pågældende udbudssted, og regionerne har desuden fået udbudsoversigten tilsendt for at kunne kvalitetssikre den.

Erhvervsuddannelserne dækker over et meget differentieret uddannelsesstilbud med over 100 forskellige uddannelser. Det har ikke inden for rammerne af denne undersøgelse været muligt at af-dække udviklingen med hensyn til udbud af de forskellige erhvervsfaglige hovedforløb. Der fokuseres i opgørelsen af EUD-udbudssteder derfor udelukkende på de adresser, hvor der udbydes et grundforløb (GF1 eller GF2). I analysen opdeles udbudsstederne imidlertid i forhold til, hvilken type uddannelsessted der er tale om (handelsskoler, tekniske skoler, landbrugsskoler, kombinations-skoler (tekniske/merkantile) og SOSU-skoler).

Elevgrundlag

Udviklingen i elevgrundlaget er analyseret ved hjælp af følgende indikatorer:

- Karaktergennemsnit fra grundskolen
- Andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem
- Andel af elever med ikke-vestlig baggrund.

Opdelingen i fordelingsområder er i denne analyse baseret på uddannelsesinstitutionernes beliggenhed. En elev indgår kun i analysen det år, hvor vedkommende starter på en ungdomsuddannelse.

Når elevsammensætningen analyseres i denne undersøgelse, tager vi udgangspunkt i elevbestanden frem for i bestanden af færdige studenter. Dette skyldes, at frafaldet undervejs i uddannelsen kan være skævt, således at eventuelle tendenser forstærkes i takt med, at flere falder fra. Elever indgår således kun i analysen det år, de starter på en given ungdomsuddannelse.

Operationalisering af indikatorer

Analyserne er baseret på registeroplysninger fra Danmarks Statistik. På baggrund af elevregisteret (KOTRE) har vi identificeret, hvilke elever der starter på hvilken type uddannelse og hvornår. Via institutionsnummeret har vi koblet oplysninger om institutionens geografiske beliggenhed med henblik på at kunne opdele analyserne i fordelingsområder. Indikatorerne, der indgår i analysen, er operationaliseret på følgende måde:

- Karaktergennemsnit fra folkeskolen er beregnet som et vægtet gennemsnit af karakterer fra folkeskolens afgangsprøve i Dansk og Matematik. Oplysningerne stammer fra Grundskolekarakterregisteret (UDFK). Dog var der her en del manglende oplysninger (ca. 17 %).
- Andel elever fra uddannelsesfremmede hjem er defineret som hjem, hvor begge forældres højeste uddannelsesniveau er grundskole. Oplysningerne er baseret på en kobling mellem barn og forældre samt oplysninger om forældrenes højest fuldførte uddannelse (UDDF). For ca. 4 % af populationen var det ikke muligt at koble forældre og børn. Andelen af manglende oplysninger om højest fuldførte uddannelse var <1 %.

- Andel elever af ikke-vestlig herkomst er defineret som både indvandrere og efterkommere fra et ikke-vestligt oprindelsesland. Disse oplysninger stammer fra befolkningsregisteret. Andelen af manglende oplysninger om herkomst var <2 %.

Populationen udgøres af de personer, der havde komplette oplysninger på alle variable.

Statistiske analyser

Kortlægningen er hovedsageligt gennemført som en deskriptiv analyse, der beskriver udviklingen i andele over tid. Nogle steder beskrives udviklingen over tid (2009 til 2016/2017) som den absolutte forskel mellem andelen i de to år, udtrykt i procentpoint. De steder, hvor det har været relevant at teste forskellene mellem årene statistisk, er der foretaget two-sample tests, der tager højde for, at populationerne er forskellige i de to år.

I analysen af udviklingen i elevgrundlaget på de forskellige ungdomsuddannelser defineres polarisering som forskellen i procentpoint mellem den ungdomsuddannelse, der ligger højest med hensyn til den undersøgte indikator og den ungdomsuddannelse, der ligger lavest. I analysen af karaktergennemsnit måles forskellene som absolutte forskelle i gennemsnit i stedet for andele.

Søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne

© 2018 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Maria Tuxen Hedegaard

ISBN (www) 978-87-7182-132-1

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk